

Rahanduse- ja maksupoliitika

nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Üksikisiku tulumaksu määra tõstmine. Kohalikule omavalitsusele laekuv füüsilise isiku tulumaksu määraaks 12,29 %. Fiskaalne mõju 33 mln eurot. (KOV 2024. a tulumaksu osa prognoos 1 736 mln)¹. Alates 01.01.2024. a on asendus- ja järelhoolduse ning matusetootus tulubaasis. Muudatuse tulemusena tõuseb üksikisiku tulumaksumäär 12,06 %-ni. Seega $12,06\% + 0,23\% = 12,29\%$ Täiendav informatsioon – Tulumaksust KOV üksustele laekuva osakaalu taastamine vähemalt majanduskriisi eelsele tasemele (lisaks varasemale määra tõstmisele maamaksuvabastuste kompenseerimiseks 0,2 protsendipunkti võrra ja lisandunud ülesannete täitmiseks). 2009. a toimunud tulumaksuseaduse muudatuse tulemusena on KOV-idel jäänud saamata 423 mln eurot. Rahandusministeeriumi kodulehel olevas failis „RM 2022 suvine majandusprognoos KOV näitajatega“ on töölehel „Riigieelarve“ näha, et aastatel 2021-2026 jääb 2009. aasta kärpe taastamisest KOV-idel igal aastal saamata 26-37 miljonit eurot. <i>Selgitus:</i> 2009. a vähendati KOV üksustele laekuvat osa füüsiliste isikute tulumaksust 0,53 protsendipunkti võrra 11,93%-lt 11,4%-le. 2012. a tõsteti seda 0,17 protsendipunkti võrra ja 2014. a veel 0,03 protsendipunkti võrra kompenseerimaks maamaksuvabastuse negatiivset mõju KOV üksustele. Alles 2018. a toimus esimene kärbitud tulumaksuosa taastamine 0,23 protsendipunkti ulatuses, millele 2019. a lisandus 0,04 protsendipunkti. 2018. a tõsteti KOV üksustele laekuvat määra ka 0,03	Tartu LV Saku VV Saue VV Narva-Jõesuu VV Peipsiääre VV	Üksikisiku tulumaksu määra tõstmine. Kohalikule omavalitsusele laekuv füüsilise isiku tulumaksu määraaks 12,29 %. Fiskaalne mõju 33 mln eurot. (KOV 2024. a tulumaksu osa prognoos 1 736 mln)². Alates 01.01.2024. a on asendus- ja järelhoolduse ning matusetootus tulubaasis. Muudatuse tulemusena tõuseb üksikisiku tulumaksumäär 12,06 %-ni. Seega $12,06\% + 0,23\% = 12,29\%$

¹ RM andmed.² RM andmed.

	protsendipunkti seoses ujumise algõpetuse ja tugiteenuste rahastamisega ning 2019. a 0,03 protsendipunkti seoses jäätmehoolduse ja sotsiaalteenuste korraldamise toetuse tõstmisega tulubaasi. Seega oli KOV osa 2019. a täpselt 11,93% ehk sama nagu kriisieelsel 2009. a, kuid ära võetud 0,53 protsendipunkti oli taastatud vaid 0,27 protsendipunkti – ülejäänud tõus oli sisult muude ära võetud tulude kompenseerimine. 2020. a tõsteti KOV osa 11,96%-le, mille järel sai taastatud 0,3 protsendipunkti ning taastada jääb veel 0,23 protsendipunkti. Tabel 1. KOV-idele laekuva tulumaksu osakaalu muutus 2009 kuni tänaseni <table><tr><th></th><th>Algne määr</th><th>Muutus</th><th>Lõplik reaalne määr</th><th>Suurendus muu tulu vähendamise kompenseerimiseks</th><th>Lõplik nominaalne määr</th></tr><tr><td>2009</td><td>11,93</td><td>-0,53</td><td>11,4</td><td></td><td>11,4</td></tr><tr><td>2012</td><td>11,4</td><td></td><td>11,4</td><td>0,17</td><td>11,57</td></tr><tr><td>2014</td><td>11,57</td><td></td><td>11,4</td><td>0,03</td><td>11,6</td></tr><tr><td>2018</td><td>11,6</td><td>0,23</td><td>11,63</td><td>0,03</td><td>11,86</td></tr><tr><td>2019</td><td>11,86</td><td>0,04</td><td>11,67</td><td>0,03</td><td>11,93</td></tr><tr><td>2020</td><td>11,93</td><td>0,03</td><td>11,7</td><td></td><td>11,96</td></tr><tr><td>Taastada</td><td></td><td>0,23</td><td></td><td></td><td>12,19</td></tr></table>		Algne määr	Muutus	Lõplik reaalne määr	Suurendus muu tulu vähendamise kompenseerimiseks	Lõplik nominaalne määr	2009	11,93	-0,53	11,4		11,4	2012	11,4		11,4	0,17	11,57	2014	11,57		11,4	0,03	11,6	2018	11,6	0,23	11,63	0,03	11,86	2019	11,86	0,04	11,67	0,03	11,93	2020	11,93	0,03	11,7		11,96	Taastada		0,23			12,19		
	Algne määr	Muutus	Lõplik reaalne määr	Suurendus muu tulu vähendamise kompenseerimiseks	Lõplik nominaalne määr																																														
2009	11,93	-0,53	11,4		11,4																																														
2012	11,4		11,4	0,17	11,57																																														
2014	11,57		11,4	0,03	11,6																																														
2018	11,6	0,23	11,63	0,03	11,86																																														
2019	11,86	0,04	11,67	0,03	11,93																																														
2020	11,93	0,03	11,7		11,96																																														
Taastada		0,23			12,19																																														
2.	Kohalike omavalituste uue rahastamise mudeli väljatöötamine. Omavalitsusüksuste õigusele piisavatele rahalistele vahenditele omavalitsuslike ülesannete täitmiseks vastab riigi kohustus luua selline rahastamissüsteem, mis kindlustab omavalitsusüksustele piisavad rahalised vahendid omavalitsuslike ülesannete täitmiseks. Seadusandja otsustada on, millistest allikatest (nt riiklike maksude otse kohalikku eelarvesse laekumisest, riigieelarvest tehtavatest eraldistest, kohalikest maksudest vm) piisavad rahalised vahendid peavad laekuma. 2.1. Vähemalt osa (nt sama määr kui füüsilise isiku tulumaksu puhul) juriidilise isiku poolt dividendidelt makstavast tulumaksust kohalikele omavalitsustele. Fiskaalne mõju: 68 mln eurot	Töörühma ettepanek Tartu LV	Kohalike omavalituste uue rahastamise mudeli väljatöötamine. Omavalitsusüksuste õigusele piisavatele rahalistele vahenditele omavalitsuslike ülesannete täitmiseks vastab riigi kohustus luua selline rahastamissüsteem, mis kindlustab omavalitsusüksustele piisavad rahalised vahendid omavalitsuslike ülesannete täitmiseks. Seadusandja otsustada on, millistest allikatest (nt riiklike maksude otse kohalikku eelarvesse laekumisest, riigieelarvest tehtavatest eraldistest, kohalikest maksudest vm) piisavad rahalised vahendid peavad laekuma.																																																

3.	Finantsautonoomia suurendamine. Vahendite üleandmisel tulubaasi tuleks lähtuda osutatavate teenuste maksumusest. Toetusfondist eraldatavate vahendite üleandmisel tulubaasi tuleks eelnevalt välja selgitada teenuste osutamise tegelik maksumus ning alles seejärel otsustada täiendava tulumaksumäära eraldamine või tasandusfondi eraldise suurus.	Tallinna LV Tartu LV Saue VV Saku VV	Finantsautonoomia suurendamine. Tulubaasi üleantav summa vähemalt 101,5 mln eurot 3.1. Vahendite üleandmisel tulubaasi tuleks lähtuda osutatavate teenuste maksumusest. Toetusfondist eraldatavate vahendite üleandmisel tulubaasi tuleks eelnevalt välja selgitada teenuste osutamise tegelik maksumus ning alles seejärel otsustada täiendava tulumaksumäära eraldamine või tasandusfondi eraldise suurus. Lisada 2024.a ettepanekute põhjal kohalike omavalitsuste tulubaasi toetusfondi kaudu makstavad toetused: ➤ huviharidus- ja tegevus summas 15,4 mln eurot; ➤ koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulu summas 40,6 mln (s.h tugispetsialistis 2,85 mln) eurot; ➤ kohalike teede hoiu toetus summas 45,5 mln eurot. 3.2. Ettevõtete maksusüsteemi muutmine osaliselt omavalitsuse kasuks. Näiteks dividendide maksustamisega seotult eraldada KOV-ile füüsilisest isikust dividendi saaja elukoha järgi teatud osa ettevõtte tulumaksust.
4.	Korrastada kohalike maksude süsteemi Kohalike maksude seaduse sõnastus vajab ajakohastamist viimaks see vastavusse teiste õigusaktidega. Laiendada omavalitsuste võimalusi tulu kogumiseks. Täiendada kohalike maksude loetelu (nt turistimaks, müügitaks) juriidiliselt korrektses maksuvaidlusi välistavas sõnastuses. Hinnanguliselt võiks näiteks turismimaksu rakendamine ainuüksi Tallinna linnas tuua täiendavat tulu ca 5 mln eurot aastas.	Tallinna LV Harku VV	Korrastada kohalike maksude süsteemi Kohalike maksude seaduse sõnastus vajab ajakohastamist viimaks see vastavusse teiste õigusaktidega. Laiendada omavalitsuste võimalusi tulu kogumiseks. Täiendada kohalike maksude loetelu (nt turistimaks, müügitaks) juriidiliselt korrektses maksuvaidlusi välistavas sõnastuses, et laiendada omavalitsuste võimalusi tulu kogumiseks koostöös kogukonnaga (näiteks võimalus üksikisiku tulumaksu % määra ajutiseks suurendamiseks volikogu poolt kokkuleppel kogukonnaga teatud vajaliku investeeringu teostamiseks).
5.	Tasandusfondi suurendamine. Tasandusfondi üldmahtu ja parameetreid suurendada vähemalt inflatsiooni määras, arvestades sh 2022. a inflatsiooni.	Tartu LV Saue VV	Tasandusfondi suurendamine. ➤ Ajavahemikus 2020-2023.a tasandusfond on suurenenud 0,2 %. Samas THI 2022. a võrrelduna 2021. a oli 19,4 % ja üksikisiku tulumaksu laekumine (kassapõhiselt) oli + 12,64 %.

	Fiskaalne mõju: 2022. a inflatsiooni (ligi 20%) põhjal üle 20 mln⁵ euro. Tasandusfondi puhul juhime läbirääkimisteks tähelepanu Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 9 p-le 5, mille kohaselt tuleb väiksemate rahaliste vahenditega kohalike omavalitsuste kaitseks rakendada rahalise ühtlustamise mehhanisme ning senisest suurem tasandusfond toetab seda põhimõtet.		➤ Statistikaameti 2021. aasta andmetel üheksa maakonna (Hiiumaa, Jõgeva, Järva, Lääne, Põlva, Rapla, Saare, Valga, Võru) jäävad vahemikku 0,4 – 1,6 % Eesti üldisest SKPst. ➤ 2022. aastal kohalikele omavalitsustele laekunud tulumaksu maakondade lõikes, vahemikus 0,67 % – 3 % on üheksal omavalitsusel - Hiiumaa osakaal on 0,67 %, Läänemaal 1,27 %, Valgamaa 1,46 %, Jõgeval 1,61 %, Järvamaa 1,87 %, Võru maakond 1,96 %, Viljandi maakonnas 2,71 %, Saare maakonnas 2,19 ja Raplamaal 2,31 %. ➤ Tasandusfondi valemis vaata üle tagamaalisuse koefitsient ja lisada THI väärtus. Tasandusfondi puhul juhime läbirääkimisteks tähelepanu Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 9 p-le 5, mille kohaselt tuleb väiksemate rahaliste vahenditega kohalike omavalitsuste kaitseks rakendada rahalise ühtlustamise mehhanisme ning senisest suurem tasandusfond toetab seda põhimõtet.
6.	Toetusfondi toetuste suurendamine. Toetusfondi ja juhtumipõhiseid toetusi suurendada kõiki 2024. a vähemalt 2022. a inflatsiooni määras ja edasi samuti viimase teada oleva inflatsiooni määras. <i>Selgitus:</i> Absoluutsummasid muutmata reaalne toetus kahaneks. Fiskaalne mõju: 2022. a inflatsiooni (20%) põhjal toetusfondis kuni 50 mln⁶ (summa kattub osaliselt eelmiste ettepanekute mõjuga), juhtumipõhised toetused u 15 mln, edaspidi oluliselt vähem (inflatsioon väiksem).	Tartu LV Saue VV Saku VV	Toetusfondi toetuste suurendamine. Fiskaalne mõju: 52,10 mln eurot ➤ Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetuse suurendamine 22,75 mln euro võrra Kohalike omavalitsute 2023. a eelarvetele oli täiendav koolieelsete lasteasutuste õpetajate makstav palgakulu, mille tingis õpetajate alampalga tõus ja toetusfondi nõuete täitmine. ➤ Raske ja sügava puudega laste lapsehoiutoetus. Seoses ESF vahendite lõppemisega suureneb omavalitsustele raske ja sügavapuudega laste lapsehoiuteenuse osutamisega täiendav kulu ca 8 mln eurot. ➤ Huvitegevuse ja huvihariduse toetus. Suurenemine 5,15 mln euro võrra. (Taastada toetus 14,25 mln euro tasemele, lisades 2024. aasta arvestusliku inflatsiooni + 8 % kokku 15,4 mln)

⁵ 2022. A tasandusfond 107 mln.

⁶ Toetusfondi 2022. a eraldis (va õpetajate tööjõukulude toetus) ligi 250 mln.

			➤ Kohalike teede hoiu valemipõhine toetuse suurendamine vähemalt 16,2 mln euro võrra
7.	Pikendada netovõlakoorumuse erandit kuni 2032. aastani või muuta see püsivaks. <i>Selgitus:</i> KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed kehtestati madala laenukoormuse ja kiire majanduskasvu tingimustes. Praegusel hetkel ei ole selliseid tingimusi olnud juba mitu aastat. Praegused arengud viitavad, et sõja, kiire üldise inflatsiooni ja eelkõige energiakandjate hindade kiire kallinemise ning juba mõnda aega aset leidnud ehitushindade kiire tõusu tingimustes on tagasipöördumine tavapärase NVK 60% ülemmäära juurde aastaks 2028 liiga varane. Sellest on aru saadud ka Euroopa tasandil. Euroopa Liidu fiskaalreeglite kehtivus on alates 23. maist 2020. a COVID-19 leviku tõttu ajutiselt peatatud ning hetkel ei ole näha soovi peatseks 60% võlakoorumuse piirangu juurde naasmiseks. Lisaks nimetatud ajutistele asjaoludele on oluliseks kaalukeeleks kliimakriis. Euroopa roheline kokkuleppe raames vastu võetud paketi <i>Fit for 55</i> kohaselt tuleb aastaks 2030 vähendada kasvuhoonegaaside netoemissiooni 1990. a võrreldes vähemalt 55%. (EL õigusest ja rahvusvahelistest konventsioonidest tuleb Eestile siduvaid kliimaalaseid kohustusi). Euroopa Komisjoni hinnangul läheb rohelisele energiale üleminekuks vaja 520-575 miljardit eurot aastas. Seetõttu esineb mitmeid plaane euroala fiskaalreeglite reformimiseks. Euroopa Parlamendi tellitud uurimus pakkus välja nn „roheline kuldse reegli“ kehtestamise, mille kohaselt tuleks keskkonnaprojektidesse tehtavad investeeringud võlakoorumusest maha arvutada. Fiskaalreeglite reformimiseks on pakutud ka võlakoorumuse 60% piirangu tõstmist 90% le.	Tartu LV Saue VV	Pikendada netovõlakoorumuse erandit kuni 2032. aastani või muuta see püsivaks. <i>Selgitus:</i> KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed kehtestati madala laenukoormuse ja kiire majanduskasvu tingimustes. Praegusel hetkel ei ole selliseid tingimusi olnud juba mitu aastat. Praegused arengud viitavad, et sõja, kiire üldise inflatsiooni ja eelkõige energiakandjate hindade kiire kallinemise ning juba mõnda aega aset leidnud ehitushindade kiire tõusu tingimustes on tagasipöördumine tavapärase NVK 60% ülemmäära juurde aastaks 2028 liiga varane. Sellest on aru saadud ka Euroopa tasandil. Euroopa Liidu fiskaalreeglite kehtivus on alates 23. maist 2020. a COVID-19 leviku tõttu ajutiselt peatatud ning hetkel ei ole näha soovi peatseks 60% võlakoorumuse piirangu juurde naasmiseks. Lisaks nimetatud ajutistele asjaoludele on oluliseks kaalukeeleks kliimakriis. Euroopa roheline kokkuleppe raames vastu võetud paketi <i>Fit for 55</i> kohaselt tuleb aastaks 2030 vähendada kasvuhoonegaaside netoemissiooni 1990. a võrreldes vähemalt 55%. (EL õigusest ja rahvusvahelistest konventsioonidest tuleb Eestile siduvaid kliimaalaseid kohustusi). Euroopa Komisjoni hinnangul läheb rohelisele energiale üleminekuks vaja 520-575 miljardit eurot aastas. Seetõttu esineb mitmeid plaane euroala fiskaalreeglite reformimiseks. Euroopa Parlamendi tellitud uurimus pakkus välja nn „roheline kuldse reegli“ kehtestamise, mille kohaselt tuleks keskkonnaprojektidesse tehtavad investeeringud võlakoorumusest maha arvutada. Fiskaalreeglite reformimiseks on pakutud ka võlakoorumuse 60% piirangu tõstmist 90% le.
8.	Maamaksu vabastuse kaotamine. või regulatsiooni muudatused suurendamaks omavalituste tulubaasi, kuna oluline osa omavalitsute kuludest on seotud territooriumide haldamise ja korrashoiuga. Fiskaalne mõju ca 20 mln eurot. <i>(eelmise maksustamishindade ja määradega)</i>	Tallinn LV Pärnu LV	Maamaksu vabastuse kaotamine. või regulatsiooni muudatused suurendamaks omavalituste tulubaasi, kuna oluline osa omavalitsute kuludest on seotud territooriumide haldamise ja korrashoiuga. Fiskaalne mõju ca 20 mln eurot. <i>(eelmise maksustamishindade ja määradega)</i>

9.	Kapitalimahukate elutähtsate taristurajatiste (sillad, mitmetasandilised liiklussõlmed jne) rajamise mudeli väljatöötamine. Sellised objektid vajavad keskvalitsuse (kaas)rahastust või omandisuhet nende rajamisel, rekonstrueerimisel ja haldamisel. Pole ju mõeldav, et näiteks 400 meetrist silda saab ehitada ja majandada sama rahastusega nagu 400 meetri pikkust tee- ehk tänavalõiku.	Tallinn LV Pärnu LV	Kapitalimahukate elutähtsate taristurajatiste (sillad, mitmetasandilised liiklussõlmed jne) rajamise mudeli väljatöötamine. Sellised objektid vajavad keskvalitsuse (kaas)rahastust või omandisuhet nende rajamisel, rekonstrueerimisel ja haldamisel. Pole ju mõeldav, et näiteks 400 meetrist silda saab ehitada ja majandada sama rahastusega nagu 400 meetri pikkust tee- ehk tänavalõiku.
10.	Viia tasandusfondi valemisse sisse valglinnastumise koefitsient ning suurendada vastavalt tasandusfondi mahtu. Fiskaalne mõju: 11 mln eurot <u>Selgitus:</u> Valglinnastumise komponent tasandusfondis lahendab pikaajalise probleemi 11 omavalitsuses, kus töötavad naabervaldade elanikud ning tulubaas ei kata kulusid. Täiendav kulu riigieelarvele on 11 miljonit eurot. Tasandusfondi eesmärk on kontrollida tulubaasi piisavust arvestuslike kulude katmiseks ning vajadusel puudujääke katta. Põhiline tasandusfondi eraldise suuruse määraja on kohaliku omavalitsuse (KOV) elanike arv, mis määratakse hetkel ainult registreeritud elukoha alusel. On selge, et registreeritud elukohast oleks parem näitaja tegelik viibimiskoht, kuna kulusid põhjustavad tegelikud elulised asjaolud, mitte registriseis. Viibimiskohta igal ajahetkel määrata ei ole loomulikult mõistlikult võimalik, kuid inimeste viibimiskohta on siiski võimalik piisava usaldusväärsusega prognoosida, arvestades lisaks nende registreeritud elukohale ka töökohta. Ühte KOVi registreeritud, kuid teises töötav inimene viibib üldiselt peaaegu 10h tööpäevas töökohaomavalitsuses (8h tööaeg ja 1h lõuna pluss tööle saabumine ja lahkumine). Selle asjaolu arvestamata jätmine on praeguses tasandusfondi valemis üheselt nähtav puudus. See on puudus, mille valglinnastumise komponent kõrvaldaks. On hästi teada, et KOVid pakuvad avalikke hüviseid mitte ainult sinna registreeritud inimestele, vaid ka mujalt tulnutele (nt kohalikud teed, haljasalad, tänavavalgustus, ühistransport jpm). Kokku kulub mitteelukohapõhistele KOV teenustele ligi 120 mln eurot, millest suurim osa on seotud töökohtade põhise tarbimisega. On peaaegu 100 000 inimest, kes viibivad ligi poole tööpäevadest mõne KOVi territooriumil, kuid keda praegu ei arvestata KOVide arvestusliku kulu arvestuses. Statistika näitab, et valglinnastumise keskusteks olevate KOVide kulud teenustele on suuremad kui nendega piirnevates KOVides, kuna teenuseid pakutakse keskuse territooriumil asuvates hoonetes. Seega jääb keskuste kanda investeeringutega seonduv kulu ning vähemalt osa hoonete ülalpidamiskuludest.	Tartu LV	

Valglinnastumise komponendi lisamine võimaldab senisest täpsemalt hinnata KOVide (arvestuslike) kulude suurust, võttes arvesse ka inimesi, kes viibivad olulise ajast KOV territooriumil, kuid pole sinna sisse kirjutatud. Täpsem kulude suuruse hindamine toob kaasa õiglasema tasandusfondi eraldise. Ettepaneku kohaselt arvestatakse KOV-is töötava inimese aastaseks kuluks 269 eurot, mis on pool tasandusfondis arvestatava elaniku kulust. Võrdluseks laekub KOVides keskmiselt maksumaksja kohta tulumaksu ligi 2150 eurot aastas.

Tasandusfondi valemi muudatus toob kaasa valglinnastumise tõttu ebaõiglaselt tuludest ilma jäävate KOVide tulubaasi suurenemise ega halvenda mitte ühegi KOVi olukorda.

Rae vald	1 454 000
Alutaguse vald	152 000
Jõhvi vald	913 000
Narva-Jõesuu linn	308 000
Paide linn	334 000
Rakvere vald	440 000
Rakvere linn	564 000
Pärnu linn	1 508 000
Tartu linn	4 949 000
Viljandi linn	293 000
Võru linn	50 000
KOKKU	10 965 000*

*Tabelis toodud arvestuse aluseks on 2021. a andmed. Reaalne eraldis hakkaks sõltuma konkreetse hetke alusandmetest.

Koefitsiendi lisamine omab riigieelarvele minimaalset mõju (ligi 11 mln eurot). Arvestades, et koefitsient lahendab ligi 100 000 inimese ebaõiglaselt arvesse võtmata jäämise probleemi, on riigieelarve koormus väike.

Probleemi lahendamise vajalikkusest annab tunnistust ka rahandusministeeriumi ettepanek jaotada edaspidi osa juriidiliste isikute deklareeritud tulust KOVidele töökohtade jaotumise alusel. Ettepaneku kulu riigieelarvele on 26 mln eurot esimesel aastal ning täisvõimsuse saavutamisel 54 mln eurot (4 aastat hiljem). Valglinnastumise koefitsient võitleks probleemiga kohe, tooks mitmele KOVile suurema koguse täiendavat tulu (nt Jõhvi vald võidab valglinnastumise koefitsiendist

	0,9 mln aastas, juriidilise isiku tulumaksu KOVide laekumisest võidaks selle täismääras rakendumisel 0,8 mln ning esimesel aastal 0,4 mln, Rae valla vastavad numbrid oleks 1,5 mln, 0,9 mln ja 0,4 mln) ning omaks riigieelarvele kordades väiksemat koormust (11 mln vs 54 mln eurot). Samuti ei lahenda rahandusministeeriumi kava tasandusfondi valemi põhimõttelist probleemi (ei arvestata mujale registreeritud KOV territooriumil regulaarselt viibijatega seonduvate kuludega). Valglinnastumise komponent omab kasutegurit nii eraldiseisvalt kui ka rahandusministeeriumi ettepaneku täiendusena.		
11.	Eristada selgelt KOV üksuste täidetavad riiklikud ja kohalikud ülesanded ning nendeks saadav raha. Eristus peab olema piisavalt selge ja täpne, et sellele saaks tugineda. <i>Kasut:</i> saavutatakse põhiseadusega kooskõlas olev olukord <i>Selgitus:</i> Vastavalt põhiseaduse § 154 lg 2 tuleb riigieelarvest katta riiklike ülesannete täitmise kulud. Riigikohtu 16.03.2010. a lahendi⁷ kohaselt tuleb eristada omavalitsuslike ja riiklike ülesannete rahastamine. Omavalitsuslikud kohustuslikud ülesanded on kirjas seadustes. Nende puhul on KOV vaba otsustama üksnes seda, kuidas ülesannet täita, mitte aga seda, kas seda teha. Vabatahtlikud omavalitsuslikud ülesanded on sellised, mida KOV ei ole seaduse alusel kohustatud täitma, kuid mida ta igal ajal võib endale täitmiseks võtta. KOV enesekorraldusõigus eeldab, et KOV tulubaasina oleks tagatud nii seadusest tulenevate kui ka seadusega sätestamata omavalitsuslike ülesannete rahastamine määral, mis võimaldaks otsustada ja korraldada minimaalselt vajalikke omavalitsuslike ülesandeid minimaalselt vajalikus ulatuses⁸. Ei saa nõustuda keskvalitsuse väitega nagu oleks nõutav eristus juba õiguskorras olemas. Seadustest tuleneb, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud. Puudub piisavalt täpne ja selge õigustloov akt, mis eristaks kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast. RKÜKo 16.03.2010, 3-4-1-8-09.	Tartu LV	

⁸ RKPJKo 09.06.2009, 3-4-1-2-09; RKÜKo 16.03.2010, 3-4-1-8-09.

12.	Rahandusministeerium on 10.09.2020 kirjas nr 5-1/6165-1 asunud seisukohale, et käibemaksuseaduse (KMS) § 12 lõike 2 alusel kehtestatud määrus nr 41 ja selle volitusnorm tuleb tervikuna kehtetuks tunnistada, millega ei saa nõustuda (Tallinna Linnavalitsuse kiri 05.10.2020 nr Õ-1/2328 – 2) Näiteks: Tallinna linna jaoks tähendaks vastav seadusemuudatus kallinenud energiakandjate taustal ligi 20 miljoni euro suurust lisakulu aastas Kohalikule omavalitsusele ühistransporditeenuse toetuse käibemaksuga maksustamisel suureneb selle kulu käibemaksu võrra, s.o. 20%. Käibemaksusumma tuleks arvestada kas toetuse või piletite hüpoteetilise müügihinna põhjal. Käibemaksu saaks riik, s.t. kohalikule omavalitsusele on see kulu. Kui samas olukorras oleks riik, siis peaks riik toetuse andjana küll suurendama toetussummat 20% võrra, kuid riik saaks selle oma ühingult käibemaksuna tagasi. Seega tähendaks käibemaksu lisamine riigile käibemaksuraha ühelt eelarverealet teisele kandmist, mis ei too kaasa vara vähenemist. Kohaliku omavalitsuse üksusele tooks analoogne olukord kaasa likviidsete varade vähenemise ja riigi rikastumise selle arvelt. Toetusel põhinevate avalike teenuste osutamise mudelite erineva maksumõju korral ei saaks rääkida tasakaalust riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel, kui negatiivne finantsmõju oleks kohalikule omavalitsusele suurem ja see mõju tooks kaasa positiivse finantsmõju riigile. Määruse kehtetuks tunnistamise mõjud tuleb kohalikele omavalitsustele hüvitada.	Tallinna LV	
-----	--	-------------	--

Hariduse ja noorsootöö

	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Õpetaja tööjõukulude toetuse lõtk/diferentseeritav osa tõsta 25%le (hetkel 17,1%). Fiskaalne mõju: ca 27,83 mln eurot Antud ettepanek oli ELVL HNT töörühma ettepanek 2023.a RE läbirääkimisteks: taastada õpetajate tööjõukulu toetuse vähemalt 20%-ne lõtk (hetkel on see 17%). Põhjendus:		Õpetaja tööjõukulude toetuse lõtk/diferentseeritav osa tõsta 25%le (hetkel 17,1%). Fiskaalne mõju: ca 27,83 mln eurot Antud ettepanek oli ELVL HNT töörühma ettepanek 2023.a RE läbirääkimisteks: taastada õpetajate tööjõukulu toetuse vähemalt 20%-ne lõtk (hetkel on see 17%).

	Õpetajate töötasu kasvu ei tohi teha teiste haridustoetuste või tööjõukulude toetuse lõtku arvelt. Koolidel on kasvanud vajadus õpetajate täiendavateks lisatasudeks seoses suurenenud töökoormusega sh osalise distantsõppe ja/või hübriidõppe korraldamisega. – H. Ilves)		Põhjendus: Õpetajate töötasu kasvu ei tohi teha teiste haridustoetuste või tööjõukulude toetuse lõtku arvelt. Koolidel on kasvanud vajadus õpetajate täiendavateks lisatasudeks seoses suurenenud töökoormusega sh osalise distantsõppe ja/või hübriidõppe korraldamisega. – H. Ilves)																																																																								
2.	Tervisliku koolilõuna toetuse suurendamine kuni kahele eurole. Seejuures kohelda õpilasi võrdsetel alustel ja ulatuses riigi üldhariduskoolidega (hetkel toetus 1,36 €). 2023. a oli kulu 24,8 mln eurot, täiendav vajadus on 19,8 mln eurot Fiskaalne mõju kokku aastas: 44,6 mln eurot Antud ettepanek oli ELVL HNT töörühma ettepanek 2023.a RE läbirääkimisteks: Kasvav inflatsioon, sh toidukaupade hinnatõus ei võimalda kehtiva (alates 01.01.2018) ühe euro suuruse toetuse juures õpilase kohta ühes õppepäevas enam pakkuda kvaliteetset ja täisväärtuslikku koolilõunat. (Koolitoidu Liidu ettepanek ühe koolilõuna hind 1,5 eurot ja alla 100 õpilasega koolis 1,8 eurot)	Tallinna LV	Tervisliku koolilõuna toetuse suurendamine kuni kahele eurole. Seejuures kohelda õpilasi võrdsetel alustel ja ulatuses riigi üldhariduskoolidega (hetkel toetus 1,36 €). 2023. a oleks kulu 24,8 mln eurot, täiendav vajadus on 19,8 mln eurot Fiskaalne mõju kokku aastas: 44,6 mln eurot Antud ettepanek oli ELVL HNT töörühma ettepanek 2023.a RE läbirääkimisteks: Kasvav inflatsioon, sh toidukaupade hinnatõus ei võimalda kehtiva (alates 01.01.2018) ühe euro suuruse toetuse juures õpilase kohta ühes õppepäevas enam pakkuda kvaliteetset ja täisväärtuslikku koolilõunat. (Koolitoidu Liidu ettepanek ühe koolilõuna hind 1,5 eurot ja alla 100 õpilasega koolis 1,8 eurot)																																																																								
3.	Haridustoetuse õiglane jaotus selliselt, et õpilaste arvu kasvuga kaasnevad täiendavad kulud nelja kalendrikuu osas (sept - dets) ei oleks KOV kanda; <i>Lisatud Rae VV näide põhjenduseks, so koos õpilaste arvu kasvuga ja täiendava KOV kuluga (13.12.22)</i> <table><tr><th></th><th></th><th>pearaha</th><th>õp.tööjõu kulu</th><th>juhtide palk</th><th>koolitus</th><th>õppevahe ndid</th><th>koolilõuna</th><th></th></tr><tr><th>aasta</th><th>õpilased</th><th>4 kuud sept.-dets</th><th>4 kuu summa</th><td>30,66667</td><td>4</td><td>19</td><td>75</td><th>kokku</th></tr><tr><td>2021</td><td>202</td><td>549</td><td>110 965</td><td>6 195</td><td>808</td><td>3 838</td><td>15 150</td><td>136 956</td></tr><tr><td>2022</td><td>144</td><td>590</td><td>84 912</td><td>4 416</td><td>576</td><td>2 736</td><td>10 800</td><td>103 440</td></tr></table>			pearaha	õp.tööjõu kulu	juhtide palk	koolitus	õppevahe ndid	koolilõuna		aasta	õpilased	4 kuud sept.-dets	4 kuu summa	30,66667	4	19	75	kokku	2021	202	549	110 965	6 195	808	3 838	15 150	136 956	2022	144	590	84 912	4 416	576	2 736	10 800	103 440		Haridustoetuse õiglane jaotus selliselt, et õpilaste arvu kasvuga kaasnevad täiendavad kulud nelja kalendrikuu osas (sept - dets) ei oleks KOV kanda; <i>Lisatud Rae VV näide põhjenduseks, so koos õpilaste arvu kasvuga ja täiendava KOV kuluga (13.12.22)</i> <table><tr><th></th><th></th><th>pearaha</th><th>õp.tööjõu kulu</th><th>juhtide palk</th><th>koolitus</th><th>õppevahe ndid</th><th>koolilõuna</th><th></th></tr><tr><th>aasta</th><th>õpilased</th><th>4 kuud sept.-dets</th><th>4 kuu summa</th><td>30,66667</td><td>4</td><td>19</td><td>75</td><th>kokku</th></tr><tr><td>2021</td><td>202</td><td>549</td><td>110 965</td><td>6 195</td><td>808</td><td>3 838</td><td>15 150</td><td>136 956</td></tr><tr><td>2022</td><td>144</td><td>590</td><td>84 912</td><td>4 416</td><td>576</td><td>2 736</td><td>10 800</td><td>103 440</td></tr></table>			pearaha	õp.tööjõu kulu	juhtide palk	koolitus	õppevahe ndid	koolilõuna		aasta	õpilased	4 kuud sept.-dets	4 kuu summa	30,66667	4	19	75	kokku	2021	202	549	110 965	6 195	808	3 838	15 150	136 956	2022	144	590	84 912	4 416	576	2 736	10 800	103 440
		pearaha	õp.tööjõu kulu	juhtide palk	koolitus	õppevahe ndid	koolilõuna																																																																				
aasta	õpilased	4 kuud sept.-dets	4 kuu summa	30,66667	4	19	75	kokku																																																																			
2021	202	549	110 965	6 195	808	3 838	15 150	136 956																																																																			
2022	144	590	84 912	4 416	576	2 736	10 800	103 440																																																																			
		pearaha	õp.tööjõu kulu	juhtide palk	koolitus	õppevahe ndid	koolilõuna																																																																				
aasta	õpilased	4 kuud sept.-dets	4 kuu summa	30,66667	4	19	75	kokku																																																																			
2021	202	549	110 965	6 195	808	3 838	15 150	136 956																																																																			
2022	144	590	84 912	4 416	576	2 736	10 800	103 440																																																																			

4.	Tugevavajavate laste ja õpilaste toetamine ning tugipersonali puudus; (Antud ettepanek oli ELVL HNT tööühma ettepanek 2023.a RE läbirääkimisteks. Põhjendus: - Pöörame jätkuvalt tähelepanu tugispetsialistide üldisele puudusele nii koolieelsetes lasteasutustes kui üldhariduskoolides. Peame vajalikuks õpetajate täiendkoolitust kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks ja ka tugispetsialistide ettevalmistust ülikoolides). Tugevavajavate õpilaste õpetaja tööjõukulu koefitsient tõhustatud toe korral - 2,5 ja eritoe korral koefitsient - 5. Põhjendus: eriõppe õpilaste väga erinev toe vajadus, mis ei võimalda klasside maksimaalset täituvust vastavalt hetkel kehtestatud piirmääradele.	Tallinna LV	Tugevavajavate laste ja õpilaste toetamine ning tugipersonali puudus; (Antud ettepanek oli ELVL HNT tööühma ettepanek 2023.a RE läbirääkimisteks. Põhjendus: - Pöörame jätkuvalt tähelepanu tugispetsialistide üldisele puudusele nii koolieelsetes lasteasutustes kui üldhariduskoolides. Peame vajalikuks õpetajate täiendkoolitust kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks ja ka tugispetsialistide ettevalmistust ülikoolides). Tugevavajavate õpilaste õpetaja tööjõukulu koefitsient tõhustatud toe korral - 2,5 ja eritoe korral koefitsient - 5. Põhjendus: eriõppe õpilaste väga erinev toe vajadus, mis ei võimalda klasside maksimaalset täituvust vastavalt hetkel kehtestatud piirmääradele.
5.	Huvihariduse ja huvitegevuse ning koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus ja kultuurirahitsa toetus lisada tulubaasi arvutades välja ka summad. Teadmiseks: - 2023. a tasandus- ja toetusfond https://www.fin.ee/riik-ja-omavalitsused-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus#tasandus-ja-toetusf Sealhulgas: üldharidus toetus – 468,3 mln eurot; koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus - 15 mln eurot; noorte huvitegevuse toetus - 10,3 mln eurot. https://www.kul.ee/kultuurirahits - 2023. a riigieelarvesse kavandab Kultuuriministeerium Kultuurirahitsale täiendavalt 500 000 eurot, mis kokku teeb seega 1,5 miljonit eurot ehk keskmiselt 11 eurot põhikooliõpilase kohta (keskuses 9,60 eurot, hõreda asustusega piirkondades kuni 19,58 eurot). Keskmise summa õpilase kohta ei suurene proportsionaalselt eelarve kasvuga, sest õpilaste arv on suurenenud.		Huvihariduse ja huvitegevuse ning koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus ja kultuurirahitsa toetus lisada tulubaasi arvutades välja ka summad. Teadmiseks: - 2023. a tasandus- ja toetusfond https://www.fin.ee/riik-ja-omavalitsused-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus#tasandus-ja-toetusf Sealhulgas: üldharidus toetus – 468,3 mln eurot; koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus - 15 mln eurot; noorte huvitegevuse toetus - 10,3 mln eurot. https://www.kul.ee/kultuurirahits - 2023. a riigieelarvesse kavandab Kultuuriministeerium Kultuurirahitsale täiendavalt 500 000 eurot, mis kokku teeb seega 1,5 miljonit eurot ehk keskmiselt 11 eurot põhikooliõpilase kohta (keskuses 9,60 eurot, hõreda asustusega piirkondades kuni 19,58 eurot). Keskmise summa õpilase kohta ei suurene proportsionaalselt eelarve kasvuga, sest õpilaste arv on suurenenud.

Töö-, sotsiaal- ja tervise valdkond

Nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek																								
1.	Üldhooldus. Pikaajaline ja lühiajaline hooldus. 2024 septembriks viia läbi reformi kulu-tulu vahehindamine. Eelduslikult on kohalike omavalitsuste kulu seoses üldhooldusreformi rakendamisega tunduvalt suurem, kui riik on arvestanud, võttes aluseks teenuse seniseid keskmisi hindu ja isiku keskmist maksevõimet.	Läbirääkimiste töörühm	Üldhooldus. Pikaajaline ja lühiajaline hooldus. 2024 septembriks viia läbi reformi kulu-tulu vahehindamine. Eelduslikult on kohalike omavalitsuste kulu seoses üldhooldusreformi rakendamisega tunduvalt suurem, kui riik on arvestanud, võttes aluseks teenuse seniseid keskmisi hindu ja isiku keskmist maksevõimet.																								
2.	Erihoolekanne. Leida vahendid kohalikele omavalitsustele riigi rahastatavate erihoolekandeteenuste sh igapäevaelu toetamise, kogukonnas elamise ja ööpäevaringse erihooldusteenuse tagamisega seotud kulutuste kompenseerimiseks. Sotsiaalministeeriumi andmetel seisuga 31.12.2021. a oli summaks 3,36 mln eurot. <table><tr><th>Teenus</th><th>Teenust saajate arv</th><th>KOV kulu</th></tr><tr><td>Igapäevaelu toetamise teenus</td><td>3 706</td><td>2 920 127</td></tr><tr><td>Kogukonnas elamise teenus</td><td>909</td><td>154 602</td></tr><tr><td>Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused</td><td>3 074</td><td>283 293</td></tr></table> Probleem on väga kriitiline, sest paljud inimesed, kes on ohtlikud endale ja teistele, on teenuse järjekorras ootel või valel teenusel. Kui abivajaja ei saa talle vajalikku teenust, sest riigi eelarves ei ole selleks vahendeid või ei ole teenusel vaba kohta, siis langeb kohustus KOVile, et inimest ja perekonda aidata. Teenuse puudumine või vale teenus (üldhooldekodu) ei taga inimesele vajalikku ravi ja tervis halveneb. Kuna erihoolekande teenused on riiklikult rahastatavad	Teenus	Teenust saajate arv	KOV kulu	Igapäevaelu toetamise teenus	3 706	2 920 127	Kogukonnas elamise teenus	909	154 602	Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused	3 074	283 293	Läbirääkimiste töörühm	Erihoolekanne. Leida vahendid kohalikele omavalitsustele riigi rahastatavate erihoolekandeteenuste sh igapäevaelu toetamise, kogukonnas elamise ja ööpäevaringse erihooldusteenuse tagamisega seotud kulutuste kompenseerimiseks. Sotsiaalministeeriumi andmetel seisuga 31.12.2021. a oli summaks 3,36 mln eurot. <table><tr><th>Teenus</th><th>Teenust saajate arv</th><th>KOV kulu</th></tr><tr><td>Igapäevaelu toetamise teenus</td><td>3 706</td><td>2 920 127</td></tr><tr><td>Kogukonnas elamise teenus</td><td>909</td><td>154 602</td></tr><tr><td>Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused</td><td>3 074</td><td>283 293</td></tr></table> Probleem on väga kriitiline, sest paljud inimesed, kes on ohtlikud endale ja teistele, on teenuse järjekorras ootel või valel teenusel. Kui abivajaja ei saa talle vajalikku teenust, sest riigi eelarves ei ole selleks vahendeid või ei ole teenusel vaba kohta, siis langeb kohustus KOVile, et inimest ja perekonda aidata.	Teenus	Teenust saajate arv	KOV kulu	Igapäevaelu toetamise teenus	3 706	2 920 127	Kogukonnas elamise teenus	909	154 602	Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused	3 074	283 293
Teenus	Teenust saajate arv	KOV kulu																									
Igapäevaelu toetamise teenus	3 706	2 920 127																									
Kogukonnas elamise teenus	909	154 602																									
Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused	3 074	283 293																									
Teenus	Teenust saajate arv	KOV kulu																									
Igapäevaelu toetamise teenus	3 706	2 920 127																									
Kogukonnas elamise teenus	909	154 602																									
Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused	3 074	283 293																									

	teenused, kuid teenuse puudumisel peavad omavalitsused ise leidma, kuidas inimest aidata ja teenuste eest ise tasuma, et inimesed ei jääks abita, siis tuleks KOVi kulu riigi poolt kompenseerida. Näiteks võib tuua, et Sotsiaalkindlustusameti andmetele oli 31.12.2021 seisuga erihooletandeteenuste järjekorras 2006 klienti, neist ööpäevaringse erihooletandeteenuse järjekorras 1224 klienti.		Teenuse puudumine või vale teenus (üldhooldekodu) ei taga inimesele vajalikku ravi ja tervis halveneb. Kuna erihooletandeteenused on riiklikult rahastatavad teenused, kuid teenuse puudumisel peavad omavalitsused ise leidma, kuidas inimest aidata ja teenuste eest ise tasuma, et inimesed ei jääks abita, siis tuleks KOVi kulu riigi poolt kompenseerida. Näiteks võib tuua, et Sotsiaalkindlustusameti andmetele oli 31.12.2021 seisuga erihooletandeteenuste järjekorras 2006 klienti, neist ööpäevaringse erihooletandeteenuse järjekorras 1224 klienti.
3.	Ukraina sõjapõgenikega seotud kulude katmine. Fiskaalne mõju: 4,8 mln eurot KOVidele valmistab probleeme see, et põgenikele ei ole pakkuda eluruumi, kooli- ega lasteaiakohti. Puudus on ka töökohtadest, mis sobiksid põgenikele. Kavandada riigieelarves kohalikele omavalitsustele vahendeid suurenenud halduskoormuse katteks. Sõjapõgenike vastuvõtmine on kohalike omavalitsuste täiendav ülesanne, mis on oluliselt suurendanud halduskoormust eelkõige sotsiaalvaldkonnas, mis omakorda on tinginud vajaduse täiendavate ametikohtade (töötasu, töökoha sisustamine, töötaja väljaõpe) loomiseks. Kokkuvõtvalt võib tõdeda, et täiendav halduskoormus on lisandunud nii linna- kui ka vallavalitsuste kõigile struktuuriüksustele. Hinnanguline meetme maht võiks olla ca 4,8 mln eurot. Kuluks ühe põgeniku kohta oleks 96 eurot aastas. Ühikukulu 8 eurot on tuletatud energiakulude menetlemise halduskulu määrast (Riigihalduse ministri määruse „Riigihalduse ministri 23. novembri 2021. a määruse nr 31 "Energiahinna tõusu leevendusmeede vähemkindlustatud peredele"). Arvestuse aluseks on eeldus, et sõjapõgenikke saabub Eestisse kuni 50 tuhat inimest. KOVide kulu on põgenikega tegelemisel oluliselt tõusnud. Nt ka vältimatu abi osutamisel kompenseerib riik kulusid ainult ette antud määra ulatuses, mitte kogu ulatuses. Oluliselt on kasvanud töökoormus seoses toimetulekutoetuse maksmisega ja KOVid on olnud sunnitud võtma tööle juurde uusi inimesi, kes toetustega tegeleks. Seda töömahtu ja kulu riik ei hüvita. Milline on riigi pikk plaan ja rahaline panus.	Läbirääkimiste töörühm	Ukraina sõjapõgenikega seotud kulude katmine. Fiskaalne mõju: 4,8 mln eurot KOVidele valmistab probleeme see, et põgenikele ei ole pakkuda eluruumi, kooli- ega lasteaiakohti. Puudus on ka töökohtadest, mis sobiksid põgenikele. Kavandada riigieelarves kohalikele omavalitsustele vahendeid suurenenud halduskoormuse katteks. Sõjapõgenike vastuvõtmine on kohalike omavalitsuste täiendav ülesanne, mis on oluliselt suurendanud halduskoormust eelkõige sotsiaalvaldkonnas, mis omakorda on tinginud vajaduse täiendavate ametikohtade (töötasu, töökoha sisustamine, töötaja väljaõpe) loomiseks. Kokkuvõtvalt võib tõdeda, et täiendav halduskoormus on lisandunud nii linna- kui ka vallavalitsuste kõigile struktuuriüksustele. Hinnanguline meetme maht võiks olla ca 4,8 mln eurot. Kuluks ühe põgeniku kohta oleks 96 eurot aastas. Ühikukulu 8 eurot on tuletatud energiakulude menetlemise halduskulu määrast (Riigihalduse ministri määruse „Riigihalduse ministri 23. novembri 2021. a määruse nr 31 "Energiahinna tõusu leevendusmeede vähemkindlustatud peredele"). Arvestuse aluseks on eeldus, et sõjapõgenikke saabub Eestisse kuni 50 tuhat inimest. KOVide kulu on põgenikega tegelemisel oluliselt tõusnud. Nt ka vältimatu abi osutamisel kompenseerib riik kulusid ainult ette antud määra ulatuses, mitte kogu ulatuses. Oluliselt on kasvanud töökoormus seoses toimetulekutoetuse maksmisega ja KOVid on olnud sunnitud võtma tööle juurde uusi inimesi, kes toetustega tegeleks. Seda töömahtu ja kulu riik ei hüvita. Milline on riigi pikk plaan ja rahaline panus.
4.	Tõsta omavalitsustele makstavat toimetulekutoetuse menetlemise ja väljamaksmise kulude hüvitist, korrastada korralduskulude arvestuse metoodikat. Tõsta toimetulekupiiri.		Tõsta omavalitsustele makstavat toimetulekutoetuse menetlemise ja väljamaksmise kulude hüvitist, korrastada korralduskulude arvestuse metoodikat. Tõsta toimetulekupiiri.

Kohalik omavalitsus määrab ja maksab toimetulekutoetust, mille kulud hüvitatakse riigieelarvest. Toimetulekutoetus on küll riiklik toetus, aga selle ebapiisavus mõjutab otseselt omavalitsuse kulusid. Vajalik on toimetulekutoetuse puhul adekvaatse toimetulekupiiri tagamine raskustesse sattunud ja abi vajavatele inimestele ja sealjuures korralduskulude kaasajastamine – so korralduskulude adekvaatsus ning korralduskulude eraldamise loogika ja sagedus KOVidele. Ettepanek on korrigeerida toimetulekutoetuse piirmäära arvestamise aluseid ja korrigeerida ühtlasi sellega seondvalt korraldamiskulude katteks KOVidele makstavat ühikuhinda, mis on võrreldes teiste teenuste korraldamiskuludega põhjendamatult väike. 2022. aasta 1. juunist on toimetulekupiir üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele 200 eurot kuus, samas oli 2022 aastal arvestuslik elatusmiinimum Statistikaameti andmetel 303 eurot (eluasemekuludeta 144 eurot). Võttes aluseks Eesti panga prognoosi, mille kohaselt 2023. a inflatsioon on alla 10 % ja järgnevatel aastatel eeldatavalt 2-3 %, siis selle valguses tõsta tuleb vastavalt tõsta toimetulekupiiri. Väljavõte Riigikontrolli kontrolliaruandest „Omavalitsuste rahastamine toetusfondist“: Toetusfondist rahastatakse omavalitsuslike ülesannete kõrval ka kahte riiklikku ülesannet, milleks on toimetulekutoetuste maksmine ja rahvastikutoimingud. Riiklike ülesannete täitmisega seotud kulud tuleb KOVidele riigieelarvest hüvitada, mida saab teha kas tegelike või KOVide arvestusliku keskmise kulu järgi. Nii toimetulekutoetuse kui ka rahvastikutoimingute puhul on hüvitise suurus kindlaks määratud, lähtudes toimingu hinnangulisest ajakulust ja töökoha arvestuslikust kulust, mis omavahel läbi korrutatakse. Ajakulu hinnangute erinevus ülesannete vahel on põhjendatav suuresti ka konkreetse toimingu eripäraga ning ülesanded ei ole selles mõttes omavahel võrreldavad. Probleemiks hüvitiste metoodikas on aga töökoha tunnitasmäär, mille kulude koosseis ei ole ülesannete võrdluses ühetaoline. Kui rahvastikutoimingute puhul võetakse arvesse nelja liiki kulusid, siis toimetulekutoetuse menetluskulude hüvitamisel vaid kahte liiki kulusid. Ühe töökoha tunnitasmäär on toimetulekutoetuse menetlustes seetõttu ca 40% väiksem. Selline erinevus ei ole Riigikontrolli hinnangul põhjendatud ning võib ka väita, et KOVid on saanud seeläbi kahju. Riigikontrolli soovitus sotsiaalkaitseministrile: muuta hiljemalt 2023. aastal toimetulekutoetuse menetluskulude KOVidele hüvitamise põhimõtteid nii, et hüvitis katab sama liiki kulusid, mida kaetakse KOVidele rahvastikuregistri toimingute tegemisel. Sotsiaalkaitseministri vastus: oleme nõus, et toimetulekutoetuse menetluskulude hüvitamise põhimõtteid vajavad uuendamist, ja esitasime taotluse menetluskulude	Läbirääkimiste töörühm	Kohalik omavalitsus määrab ja maksab toimetulekutoetust, mille kulud hüvitatakse riigieelarvest. Toimetulekutoetus on küll riiklik toetus, aga selle ebapiisavus mõjutab otseselt omavalitsuse kulusid. Vajalik on toimetulekutoetuse puhul adekvaatse toimetulekupiiri tagamine raskustesse sattunud ja abi vajavatele inimestele ja sealjuures korralduskulude kaasajastamine – so korralduskulude adekvaatsus ning korralduskulude eraldamise loogika ja sagedus KOVidele. Ettepanek on korrigeerida toimetulekutoetuse piirmäära arvestamise aluseid ja korrigeerida ühtlasi sellega seondvalt korraldamiskulude katteks KOVidele makstavat ühikuhinda, mis on võrreldes teiste teenuste korraldamiskuludega põhjendamatult väike. 2022. aasta 1. juunist on toimetulekupiir üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele 200 eurot kuus, samas oli 2022 aastal arvestuslik elatusmiinimum Statistikaameti andmetel 303 eurot (eluasemekuludeta 144 eurot). Võttes aluseks Eesti panga prognoosi, mille kohaselt 2023. a inflatsioon on alla 10 % ja järgnevatel aastatel eeldatavalt 2-3 %, siis selle valguses tõsta tuleb vastavalt tõsta toimetulekupiiri. Väljavõte Riigikontrolli kontrolliaruandest „Omavalitsuste rahastamine toetusfondist“: Toetusfondist rahastatakse omavalitsuslike ülesannete kõrval ka kahte riiklikku ülesannet, milleks on toimetulekutoetuste maksmine ja rahvastikutoimingud. Riiklike ülesannete täitmisega seotud kulud tuleb KOVidele riigieelarvest hüvitada, mida saab teha kas tegelike või KOVide arvestusliku keskmise kulu järgi. Nii toimetulekutoetuse kui ka rahvastikutoimingute puhul on hüvitise suurus kindlaks määratud, lähtudes toimingu hinnangulisest ajakulust ja töökoha arvestuslikust kulust, mis omavahel läbi korrutatakse. Ajakulu hinnangute erinevus ülesannete vahel on põhjendatav suuresti ka konkreetse toimingu eripäraga ning ülesanded ei ole selles mõttes omavahel võrreldavad. Probleemiks hüvitiste metoodikas on aga töökoha tunnitasmäär, mille kulude koosseis ei ole ülesannete võrdluses ühetaoline. Kui rahvastikutoimingute puhul võetakse arvesse nelja liiki kulusid, siis toimetulekutoetuse menetluskulude hüvitamisel vaid kahte liiki kulusid. Ühe töökoha tunnitasmäär on toimetulekutoetuse menetlustes seetõttu ca 40% väiksem. Selline erinevus ei ole Riigikontrolli hinnangul põhjendatud ning võib ka väita, et KOVid on saanud seeläbi kahju. Riigikontrolli soovitus sotsiaalkaitseministrile: muuta hiljemalt 2023. aastal toimetulekutoetuse menetluskulude KOVidele hüvitamise põhimõtteid nii, et hüvitis katab sama liiki kulusid, mida kaetakse KOVidele rahvastikuregistri toimingute tegemisel.
--	--	---

	suurendamiseks ka käesoleva aasta riigieelarve läbirääkimiste raames, ent see ei leidnud sel korral heakskiitu. Saame vajaduse tõstatada uuesti 2023. aastal RES koostamise raames. Oleme samas Sotsiaalministeeriumi 2023. aasta tööplaani lisanud kogu toimetulekutoetuse süsteemi ülevaatamise. Koos sellega vaatame üle ka KOV ülesanded toetuse menetlemisel ja selle rahastuse. Kuna toimetulekutoetuse menetlemisele on lisandunud abivajaduse hindamine ja vajalikele toetavatele teenustele suunamine, on oluline hinnata menetluskulude hüvitamise põhimõtteid terviklikult.		Sotsiaalkaitseministri vastus: oleme nõus, et toimetulekutoetuse menetluskulude hüvitamise põhimõtted vajavad uuendamist, ja esitasime taotluse menetluskulude suurendamiseks ka käesoleva aasta riigieelarve läbirääkimiste raames, ent see ei leidnud sel korral heakskiitu. Saame vajaduse tõstatada uuesti 2023. aastal RES koostamise raames. Oleme samas Sotsiaalministeeriumi 2023. aasta tööplaani lisanud kogu toimetulekutoetuse süsteemi ülevaatamise. Koos sellega vaatame üle ka KOV ülesanded toetuse menetlemisel ja selle rahastuse. Kuna toimetulekutoetuse menetlemisele on lisandunud abivajaduse hindamine ja vajalikele toetavatele teenustele suunamine, on oluline hinnata menetluskulude hüvitamise põhimõtteid terviklikult.
5.	Suurendada toetusfondist makstavat puuetega laste toetust. Seoses elukalliduse tõusu ja ESF rahade lõppemisega eraldada riigieelarvest omavalitsustele toetust suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamiseks 2024.aastal 10,5 mln eurot (toetuse kasv on arvestatud lähtuvalt inflatsioonist ja lisaks 8 milj eurot aastas seoses ESF rahade lõppemisega). Fiskaalne mõju: 18,5 mln eurot Alates 01.01.2017 eraldab riik toetusfondi kaudu omavalitsustele toetust raske ja sügava puudega lastele abi osutamiseks (2017.aastal raske ja sügava puudega laste hoiu toetus). Toetuse kogusumma on olnud muutumatult 2 650 000.-eurot. Raha jaotamise aluseks on 0–17 a sügava ja raske puudega laste arv KOVis 1. novembri seisuga. Alates 2023. 1.jaanuarist muudeti meetme „raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus“ nimetus ümber „suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetuseks“, kuid toetuse suurus jäi samaks. Edaspidi võimaldatakse KOV üksusele riigieelarvest määratud toetust kasutada paindlikumalt - senise raske ja sügava puudega laste sihtrühma asemel kõigi suure hooldus- ja abivajadusega laste abistamiseks. Toetus jaotatakse kohaliku omavalitsuse üksuste vahel proportsionaalselt vastavalt raske ja sügava puudega laste arvule, kus sügava puudega laste arv korrutatakse edaspidiselt kolmega (seni korrutati arvuga 4,62). 01.09.2014 kuni 31.12.2022 toetati puudega lastele tugiteenuste osutamist ESF vahenditest. Esialgu SKA, siis elukohajärgse KOVi kaudu. Taotleda võis tugiisiku-, lapsehoiu- ja sotsiaaltransporditeenuse hüvitamiseks. Vahemikus 01.01.2021-31.12.2022 said KOVid raske- ja sügava puudega lastele teenuste osutamiseks 13, 6 miljonit eurot. Toetuse andmist rahastas Euroopa Sotsiaalfond TAT „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ vahenditest (TAT eelarve kokku 46 994 321.-). 2019. aastal tehtud projekti „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja	Läbirääkimiste töörühm	Suurendada toetusfondist makstavat puuetega laste toetust. Seoses elukalliduse tõusu ja ESF rahade lõppemisega eraldada riigieelarvest omavalitsustele toetust suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamiseks 2024.aastal 10,5 mln eurot (toetuse kasv on arvestatud lähtuvalt inflatsioonist ja lisaks 8 milj eurot aastas seoses ESF rahade lõppemisega). Fiskaalne mõju: 18,5 mln eurot Alates 01.01.2017 eraldab riik toetusfondi kaudu omavalitsustele toetust raske ja sügava puudega lastele abi osutamiseks (2017.aastal raske ja sügava puudega laste hoiu toetus). Toetuse kogusumma on olnud muutumatult 2 650 000.-eurot. Raha jaotamise aluseks on 0–17 a sügava ja raske puudega laste arv KOVis 1. novembri seisuga. Alates 2023. 1.jaanuarist muudeti meetme „raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus“ nimetus ümber „suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetuseks“, kuid toetuse suurus jäi samaks. Edaspidi võimaldatakse KOV üksusele riigieelarvest määratud toetust kasutada paindlikumalt - senise raske ja sügava puudega laste sihtrühma asemel kõigi suure hooldus- ja abivajadusega laste abistamiseks. Toetus jaotatakse kohaliku omavalitsuse üksuste vahel proportsionaalselt vastavalt raske ja sügava puudega laste arvule, kus sügava puudega laste arv korrutatakse edaspidiselt kolmega (seni korrutati arvuga 4,62). 01.09.2014 kuni 31.12.2022 toetati puudega lastele tugiteenuste osutamist ESF vahenditest. Esialgu SKA, siis elukohajärgse KOVi kaudu. Taotleda võis tugiisiku-, lapsehoiu- ja sotsiaaltransporditeenuse hüvitamiseks. Vahemikus 01.01.2021-31.12.2022 said KOVid raske- ja sügava puudega lastele teenuste osutamiseks 13, 6 miljonit eurot. Toetuse andmist

	pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ vahehindamise tulemused näitasid, et raske ja sügava puudega laste tugiteenustel on positiivne mõju hooldajate tööhõivestaatusele. Samas toodi välja, et keskmiselt 2/3 puhul kohalikest omavalitsustest on teenuste pakkumine sõltuvuses ESFi rahastusest ning selle lõppemisel ei suudaks kohalikud omavalitsused samas mahus teenuseid edasi pakkuda. Alates 01.01.2017. aastast on puudega laste toetuse suurus toetusfondis püsunud muutumatu. Seda aitas kompenseerida lisaraha ESF vahenditest. Seni oli KOVil võimalus ja kohustus kasutada eraldatud vahendeid, nii ESF kui ka toetusfondi kaudu eraldatavaid, sügava ja raske puudega lastele teenuste osutamiseks. Alates 2023.aastast tuleb toetusfondis eraldatavast toetusest osutada teenuseid kõigile suure hooldus- ja abivajadusega lastele, sõltumata puude olemasolust, mis kindlasti suurendab kohalike omavalitsuste väljaminekuid. Sealjuures lõppes täiendav rahastus ESF vahenditest.		rahastas Euroopa Sotsiaalfond TAT „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ vahenditest (TAT eelarve kokku 46 994 321.-). 2019. aastal tehtud projekti „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ vahehindamise tulemused näitasid, et raske ja sügava puudega laste tugiteenustel on positiivne mõju hooldajate tööhõivestaatusele. Samas toodi välja, et keskmiselt 2/3 puhul kohalikest omavalitsustest on teenuste pakkumine sõltuvuses ESFi rahastusest ning selle lõppemisel ei suudaks kohalikud omavalitsused samas mahus teenuseid edasi pakkuda. Alates 01.01.2017. aastast on puudega laste toetuse suurus toetusfondis püsunud muutumatu. Seda aitas kompenseerida lisaraha ESF vahenditest. Seni oli KOVil võimalus ja kohustus kasutada eraldatud vahendeid, nii ESF kui ka toetusfondi kaudu eraldatavaid, sügava ja raske puudega lastele teenuste osutamiseks. Alates 2023.aastast tuleb toetusfondis eraldatavast toetusest osutada teenuseid kõigile suure hooldus- ja abivajadusega lastele, sõltumata puude olemasolust, mis kindlasti suurendab kohalike omavalitsuste väljaminekuid. Sealjuures lõppes täiendav rahastus ESF vahenditest.
6.	Eestkoste teostamise riigi poolset rahastamist ei toimu, kuigi see on riiklikult pandud ja kasvav kohustus omavalitsusel eestkostet teostada. Hinnanguline kulu aastas 0,83 – 0,9 mln eurot Ettepanek on vastavalt perekonnaseaduse § 192 lg-le 4 kehtestada riigi arvel eestkostjale makstava tasu ja kantavate kulude arvestamiseks täpsema korra ja piirmäärad. Konkreetne säte on kehtinud aastaid, kuid senimaani ei ole rakendusakti kehtestatu. Järjest enam määratakse KOV eestkostjaks lähedase inimese asemel, kuigi eestkostetaval on lähedased olemas ja nad on tegusad. Kuna eestkostetavate hulk aina kasvab, siis see tähendab ka suurenevaid kulusid omavalitsusele eestkostet teostada. Eestkoste teostamise kulud on seda suuremad, kui tegemist on keeruliste ja raskete eestkostetavatega. Kuid peamine eesmärk on korraldada eestkostetavale inimväärne elu ja tagada toimetuleku tingimused. Eriti suur on probleem koduste eestkostetavatega. Riik peaks ära tegema sisu ja kulu finantsanalüüsi 2023-2024 aasta I poolaasta jooksul. Vaja oleks kokku leppida ajaline graafik, kuidas edasi liigutakse.	Läbirääkimiste töörühm	
7.	Esmatasandi tervishoid.		

	Tuleb leida väljapääs kroonilisele perearstide puudusele. Järjest kasvab ka pereõdede vajadus. Suuremat tähelepanu tuleks pöörata vastavate spetsialistide koolitusele.	Räpina VV	
8.	Tallinna Haigla rajamine. Riigipoolne kaasrahastamine 280,4 mln eurot Riigil tuleb panustada amortiseerunud haiglavõrgu kaasajastamisesse pealinnas, et tagada jätkusuutlik ja kvaliteetne tervishoiuteenus 25%le Eesti elanikkonnale, tagada hädaolukorra ja kriisideks valmisolek ning seeläbi optimeerida kulusid, mis üha kasvavad amortiseerinud haiglavõrgu kasutamisest. Tallinna Haigla (TH) teeninduspiirkond haarab Harjumaa, Läänemaa, Saaremaa, Hiiumaa, Raplamaa, osaliselt Ida- ja Lääne - Virumaa, Pärnumaa ning Järvamaa ja Lõuna-Eesti maakonnad ehk TH vastutuspiirkond hõlmab vähemalt 10 maakonna elanikke. TH statistilise andmebaasi analüüsi põhjal on nii ambulatoorsel vastuvõtul, kui ka haiglaravil viibinud kõigi maakondade haiged. Ambulatoorsetest haigetest moodustavad Harjumaa (sh Tallinna) elanikud ca 47%, päevaravi ca 55% ja statsionaarset abi saanutest ca. 45%. Kogu Eesti eriarstiabi moodustab loodava TH-a turuosa ca 25%.	Tallinna LV	
9.	Tervishoiu omaosaluse vähendamine elanikele. Tänaste jätkuvate kriisiolukordade ja hindade kasvu tempos on ülikriitiline, et inimestel oleks võimalik aegsasti saada tervishoiuteenust ja väiksema omaosalusega, kui seni see Eestis on. See aitab ennetada riigile hilisemaid veelgi suuremaid kulusid krooniliste haiguste ravimisel ja rehabilitatsioonil. Riigi eesmärgiks on tagada Eesti inimeste keskmise oodatava eluea ja keskmise tervena elatud aastate arvu kasvu ning ebavõrdsuse vähenemise tervises, seega on ülikriitiline liikuda EL keskmise poole kiiremas tempos, kus omaosalus tervishoiu puhul on 15%, Eesti praeguselt 25%lt. Ettepanek on, et EL keskmiseni jõudmiseks liigutakse alates 2024. aastast vähemalt 1%-lise sammuga inimese omaosaluse vähendamiseks.	Tallinna LV	
10.	Ravikindlustamata elanikele tasuta esmatasandi arstiabi tagamine. Fiskaalne mõju ca 0,41 mln aastas. Ettepanek on, et kõikidel inimestel Eestis oleks tagatud esmane arstiabi ennetamiseks hilisemaid veelgi suuremaid kulusid riigile. Tagada ravikindlustamata elanikele tasuta esmatasandi arstiabi sotsiaalse õigluse tagamiseks, kuid ka	Läbirääkimiste töörühm	

	kronoloogilise patoloogia varasemaks avastamiseks, et ennetada riigile veelgi suuremaid kulusid krooniliste haiguste ravimisel ja rehabilitatsioonil. Senine seadus sätestab, et ravikindlustuseta isik peab saama vältimatut abi ja selle tagab talle riik Haigekassa kaudu. Kuna vältimatu abi ei ole piisav, siis näiteks Tallinna linn on pidanud täiendavalt linna elanikele abi pakkuma viimased 10 aastat. Prognoosime, et praeguse energiakriisi ja hindade tõusuga ravikindlustamata elanike arv kasvab, kuna töötuks jäämise ja töötuks arvele võtmise vahele võivad jääda viitajad ning kuna töötuna registreeritud inimesed on ravikindlustatud alates 31. arveloleku päevast, mitte esimest päevast. Näiteks Tallinna linna eelarvest kaetakse kalendriaastas 135 tuh € ravikindlustamata inimeste esmatasandi arstiabi kulusid (see ei sisalda sellega seonduvat korralduskulusid). Kui eeldada et Tallina KOV elanikud moodustavad 1/3 kogu Eestist, siis võib prognoosida riigi eelarve kogukuluks 405 tuh €.		
11.	Lastele vaimse tervise toe tagamine ja laste rehabilitatsiooniteenuste kättesaadavus ja selle kvaliteet. Ettepanek on, süsteemselt panustada lastega seonduvasse ennetustöösse, et ennetada laste vaimse tervise probleeme ja suurendada rehabilitatsiooniteenuste kvaliteeti ka kättesaadavust selle mõju abivajavale lapsele. Lisaks tuleb sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse raames võimaldada lapsele ja perele pereteraapiat või teisi vanemlikku võimekuse tõstmise viise. Riigi poolt tuleks kaardistada vaimse tervise probleemidega lapse teekond – märkamisest asjakohase erialaspetsialisti konsultatsioonini. Moodustada töörühm, kuhu kaasatakse valdkonna eksperdid (psühhiaater, perearst, vaimse tervise õde, kooliõde, sotsiaaltöötaja, teenuse osutaja jt) ja lastekaitsetöötajad, et kaardistada reaalselt toimiv teekond lapse abistamiseks. Puuduvad alusandmed teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parendamisega seonduvalt, mis võimaldaks hinnata kaasuvaid kulusid täiel määral. Küll, aga saame tuua minimaalse ja esmase vajaduse katmiseks näiteks Tallinna senine täiendav panus jääb vahemiku 100 000 – 140 000 eurot.	Tallinna LV	
12.	STARi arendamine. Meie töövahendid ei muutu paremaks. Infosüsteeme tuleb kaasajastada, arendada. Tööd tuleb juurde, aga töövahendid ei tule kaasa. Näiteks peaks STAR hakkama edastama infot puuetega inimeste kohta, aga seda ei ole veel katsetatud ja ei tea, kuidas see tööle hakkab. See aitaks vähendada töömahtu ja bürokraatiat. Nt kaasneb EL rahadega nt ISTEga, väga suur bürokraatia. S-veeb, H-veeb- no miks	Läbirääkimiste töörühm	

	ometi peame eraldi täitma neid, kui STARis peaks kõik olema kirjas. Statistika kogumine peaks olema mõistuspärane ja mõistlik		
13.	Kutse taotlemine. Siin on ka raha taga. Nt 75 sotsiaaltöötajat vajavad kutset. On olnud kuulda, et lastekaitstes ei ole kutse nõue ennast õigustanud. Kulud seoses kutse taotlemisega on võimalus jätta töötaja kanda, aga reaalsem on need kanda KOV vahenditest (sest meie vajame kutsega töötajaid). Kutse andmise nõuded tuleks üle vaadata, et mis on põhjendatud ja kindlasti vajalik ning mis ei näita spetsialisti oskusi.	Pärnu LV	

Transpordi ja teede valdkond

Nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Kohalike teede toetus Vähemalt ca 45,5 mln eurot aastas. Kohalikud teed moodustavad Eesti teedest 40,6%. Kriisi-eelsel 2008. aastal eraldati kohalike teede hoiuks riigieelarvest 40 456 074 eurot, mida järgnevatel aastatel vähendati oluliselt. Viimasetel aastatel eraldatud toetuse summa 29,3 mln eurot on olnud sisuliselt alates 2013. aastast (väljaarvatud COVID meede 2020.a). Omavalitsuste läbirääkimiste delegatsioon, sh Tallinna linn Eesti Linnade ja Valdade Liidu liikmena, taotleb teehoiuks eraldatavate vahendite 2008. aasta taseme taastamist ja selle edasist suurendamist proportsionaalselt riigiteede teehoiukavas kavandatud mahtude kasvule. Kriisijärgsel perioodil kuni aastani 2020 riigi poolt eraldatud vahendid teehoiu kulude katteks ei kata omavalitsuste tegelikku vajadust teehoiukulude katmiseks ja vajaliku teenustaseme täitmiseks. 2021. aastal juhtumipõhist toetust KOV-idele ei eraldatud, küll aga eraldati Vabariigi Valitsuse 15.1.2021 korraldusega nr 11 „ 2021. aasta riigieelarve täiendav liigendamine “ täiendavat investeeringutoetust transporti 34 779 067 €, sh Tallinna linnale Jõe ja Pronksi tn rekonstrueerimiseks 1 050 000 €. Juhtumipõhise	Võru linna, Tallinna linna ja töörühma jätkuv seisukoht	Kohalike teede toetus Vähemalt ca 45,5 mln eurot aastas. Kohalikud teed moodustavad Eesti teedest 40,6%. Kriisi-eelsel 2008. aastal eraldati kohalike teede hoiuks riigieelarvest 40 456 074 eurot, mida järgnevatel aastatel vähendati oluliselt. Viimasetel aastatel eraldatud toetuse summa 29,3 mln eurot on olnud sisuliselt alates 2013. aastast (väljaarvatud COVID meede 2020.a). Omavalitsuste läbirääkimiste delegatsioon, sh Tallinna linn Eesti Linnade ja Valdade Liidu liikmena, taotleb teehoiuks eraldatavate vahendite 2008. aasta taseme taastamist ja selle edasist suurendamist proportsionaalselt riigiteede teehoiukavas kavandatud mahtude kasvule. Kriisijärgsel perioodil kuni aastani 2020 riigi poolt eraldatud vahendid teehoiu kulude katteks ei kata omavalitsuste tegelikku vajadust teehoiukulude katmiseks ja vajaliku teenustaseme täitmiseks. 2021. aastal juhtumipõhist toetust KOV-idele ei eraldatud, küll aga eraldati Vabariigi Valitsuse 15.1.2021 korraldusega nr 11 „ 2021. aasta riigieelarve täiendav liigendamine “ täiendavat investeeringutoetust

	toetuse eraldamisel edaspidi arvestada ka liiklusohutuse parandamise eesmärgil eraldatava toetusega teeületuskohtade ohutumaks muutmiseks vastavalt liiklusohutusprogrammi 2016–2025 elluviimiskavale. Arvestades Tallinna linna territooriumil kavandavate suuremahuliste tee-ehitus töödega, nagu Lennujaama laiendus, Rail Baltic ja bussiterminali ehitus, Tallinna väike ringtee (Delta ühendustee), Peterburi mnt rekonstrueerimine, suurenevad oluliselt Tallinna linna läbivad liiklusvood, mille tagajärjel on vajadus suurendada teehoiukulusid teede seisundi tagamiseks. Tänavavalgustuse teenuse osutamine on riiklike õigusaktide alusel kohalikele omavalitsustele pandud kohustus, mis on tee seisundinõuete täitmiseks osutatav teenus. Majandus- ja taristuministri 14.07.2015 määruse nr 92 „Tee seisundinõuded“ § 6 lg 1 punkt 10 kohaselt peab paigaldatud valgustus pimedal ajal põlema. Tee omanik võib valgustust vähendada või välja lülitada, kui ta on täitnud tingimused ohutuks liiklemiseks. Määrus kehtestab nõuded teede seisundile, hooldusele ja valgustamisele pannes eeltoodud kohustused tee omanikele, ehk omavalitsustele. Teel asuvate rajatiste ja tehnovõrkude seisundinõuete täitmise eest vastutab nende omanik.		transporti 34 779 067 €, sh Tallinna linnale Jõe ja Pronksi tn rekonstrueerimiseks 1 050 000 €. Juhtumipõhise toetuse eraldamisel edaspidi arvestada ka liiklusohutuse parandamise eesmärgil eraldatava toetusega teeületuskohtade ohutumaks muutmiseks vastavalt liiklusohutusprogrammi 2016–2025 elluviimiskavale. Arvestades Tallinna linna territooriumil kavandavate suuremahuliste tee-ehitus töödega, nagu Lennujaama laiendus, Rail Baltic ja bussiterminali ehitus, Tallinna väike ringtee (Delta ühendustee), Peterburi mnt rekonstrueerimine, suurenevad oluliselt Tallinna linna läbivad liiklusvood, mille tagajärjel on vajadus suurendada teehoiukulusid teede seisundi tagamiseks. Tänavavalgustuse teenuse osutamine on riiklike õigusaktide alusel kohalikele omavalitsustele pandud kohustus, mis on tee seisundinõuete täitmiseks osutatav teenus. Majandus- ja taristuministri 14.07.2015 määruse nr 92 „Tee seisundinõuded“ § 6 lg 1 punkt 10 kohaselt peab paigaldatud valgustus pimedal ajal põlema. Tee omanik võib valgustust vähendada või välja lülitada, kui ta on täitnud tingimused ohutuks liiklemiseks. Määrus kehtestab nõuded teede seisundile, hooldusele ja valgustamisele pannes eeltoodud kohustused tee omanikele, ehk omavalitsustele. Teel asuvate rajatiste ja tehnovõrkude seisundinõuete täitmise eest vastutab nende omanik.
2.	Vabariigi Valitsuse 10.12.2020 korraldusega nr 439 kinnitatud „Riigiteede teehoiukava 2021–2030“ meetme „Säästlikumaid liikumisviise soodustava taristu rajamine“ Fiskaalne mõju: 3 mln eurot aastas Tänane meetme eesmärk on riigiteede taristu kvaliteedi tõstmine katmata KOV teedevõrku, millel puudub seos riigiteedega. Samas peaks olema meede kavandatud ka kohalikule teedevõrgule, kui sellega luuakse juurdepääs üleriiklikele transpordiühendustele (linnades maakonnaliinide või kaugliinide peatuste väljaehitamine, rongipeatuste integreerimine linna transpordivõrku, pargi ja reisi parklate väljaehitamine riigimaanteed jätuna jne).	Tallinna LV	Vabariigi Valitsuse 10.12.2020 korraldusega nr 439 kinnitatud „Riigiteede teehoiukava 2021–2030“ meetme „Säästlikumaid liikumisviise soodustava taristu rajamine“ Fiskaalne mõju: 3 mln eurot aastas Tänane meetme eesmärk on riigiteede taristu kvaliteedi tõstmine katmata KOV teedevõrku, millel puudub seos riigiteedega. Samas peaks olema meede kavandatud ka kohalikule teedevõrgule, kui sellega luuakse juurdepääs üleriiklikele transpordiühendustele (linnades maakonnaliinide või kaugliinide peatuste väljaehitamine, rongipeatuste integreerimine linna transpordivõrku, pargi ja reisi parklate väljaehitamine riigimaanteed jätuna jne).
3.	Rahandusministeerium on 10.09.2020 kirjas nr 5-1/6165-1 asunud seisukohale, et käibemaksuseaduse (KMS) § 12 lõike 2 alusel kehtestatud määrus nr 41 ja selle volitusnorm tuleb tervikuna kehtetuks tunnistada, millega ei saa nõustuda (Tallinna Linnavalitsuse kiri 05.10.2020 nr Õ-1/2328)	Tallinna LV	Rahandusministeerium on 10.09.2020 kirjas nr 5-1/6165-1 asunud seisukohale, et käibemaksuseaduse (KMS) § 12 lõike 2 alusel kehtestatud määrus nr 41 ja selle volitusnorm tuleb tervikuna kehtetuks tunnistada, millega ei saa nõustuda (Tallinna Linnavalitsuse kiri 05.10.2020 nr Õ-1/2328)

	Ilma viimaste aastate kallinemiseta ca 20 mln eurot aastas. Kohalikule omavalitsusele ühistransporditeenuse toetuse käibemaksuga maksustamisel suureneb selle kulu käibemaksu võrra, s.o. 20%. Käibemaksusumma tuleks arvestada kas toetuse või piletite hüpoteetilise müügihinna põhjal. Käibemaksu saaks riik, s.t. kohalikule omavalitsusele on see kulu. Kui samas olukorras oleks riik, siis peaks riik toetuse andjana küll suurendama toetussummat 20% võrra, kuid riik saaks selle oma ühingult käibemaksuna tagasi. Seega tähendaks käibemaksu lisamine riigile käibemaksuraha ühelt eelarverealet teisele kandmist, mis ei too kaasa vara vähenemist. Kohaliku omavalitsuse üksusele tooks analoogne olukord kaasa likviidsete varade vähenemise ja riigi rikastumise selle arvelt. Toetusel põhinevate avalike teenuste osutamise mudelite erineva maksumõju korral ei saaks rääkida tasakaalust riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel, kui negatiivne finantsmõju oleks kohalikule omavalitsusele suurem ja see mõju tooks kaasa positiivse finantsmõju riigile. Määruse kehtetuks tunnistamise mõjud tuleb kohalikele omavalitsustele hüvitada.		Ilma viimaste aastate kallinemiseta ca 20 mln eurot aastas. Kohalikule omavalitsusele ühistransporditeenuse toetuse käibemaksuga maksustamisel suureneb selle kulu käibemaksu võrra, s.o. 20%. Käibemaksusumma tuleks arvestada kas toetuse või piletite hüpoteetilise müügihinna põhjal. Käibemaksu saaks riik, s.t. kohalikule omavalitsusele on see kulu. Kui samas olukorras oleks riik, siis peaks riik toetuse andjana küll suurendama toetussummat 20% võrra, kuid riik saaks selle oma ühingult käibemaksuna tagasi. Seega tähendaks käibemaksu lisamine riigile käibemaksuraha ühelt eelarverealet teisele kandmist, mis ei too kaasa vara vähenemist. Kohaliku omavalitsuse üksusele tooks analoogne olukord kaasa likviidsete varade vähenemise ja riigi rikastumise selle arvelt. Toetusel põhinevate avalike teenuste osutamise mudelite erineva maksumõju korral ei saaks rääkida tasakaalust riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel, kui negatiivne finantsmõju oleks kohalikule omavalitsusele suurem ja see mõju tooks kaasa positiivse finantsmõju riigile. Määruse kehtetuks tunnistamise mõjud tuleb kohalikele omavalitsustele hüvitada.
4.	Suunata ühistranspordis saadav piletitulu maakondlikele ÜTK tele. ÜTK peab jääma võimalus saadud piletitulu kasutamiseks kohapeal. Kogu piletitulu 5 mln eurot. (võimalik 26 mln eurot) aastas Riigipoolne ebavõrdne kohtlemine oleks ületatav, kui riigieelarvest rahastatakse avalikku liinivedu kõigis Eesti maakondades samadel alustel. Juhul, kui mõnes maakonnas otsustatakse vastava ühistranspordikeskuste liikmete poolt kehtestada tasuline bussisõit, tuleks näha ette laekuva piletitulu kasutamise võimalus, täiendavalt riigi poolt makstavale toetusele, selles maakonnas avaliku bussiveoteenuse ja taristu arendamiseks.	Tallinna LV	Suunata ühistranspordis saadav piletitulu maakondlikele ÜTK tele. ÜTK peab jääma võimalus saadud piletitulu kasutamiseks kohapeal. Kogu piletitulu 5 mln eurot. (võimalik 26 mln eurot) aastas Riigipoolne ebavõrdne kohtlemine oleks ületatav, kui riigieelarvest rahastatakse avalikku liinivedu kõigis Eesti maakondades samadel alustel. Juhul, kui mõnes maakonnas otsustatakse vastava ühistranspordikeskuste liikmete poolt kehtestada tasuline bussisõit, tuleks näha ette laekuva piletitulu kasutamise võimalus, täiendavalt riigi poolt makstavale toetusele, selles maakonnas avaliku bussiveoteenuse ja taristu arendamiseks.
5.	Täiendada liiklusseadust lahendamaks invakaartide väärkasutamisega kaasnevaid probleeme. Aasta taguse info kohaselt: Asjaomased muudatused on planeeritud liiklusseaduse ja sellega seonduvate seaduste muudatuspakettis, optimistliku stsenaariumi põhjal loodame, et jõuame selle ära menetleda 2022. aasta sügiseks. Kahjuks ei ole menetlusprotsess kuhugile jõudnud.	Tallinna LV	Täiendada liiklusseadust lahendamaks invakaartide väärkasutamisega kaasnevaid probleeme. Aasta taguse info kohaselt: Asjaomased muudatused on planeeritud liiklusseaduse ja sellega seonduvate seaduste muudatuspakettis, optimistliku stsenaariumi põhjal loodame, et jõuame selle ära menetleda 2022. aasta sügiseks. Kahjuks ei ole menetlusprotsess kuhugile jõudnud.

6.	Taastada juhtumipõhine toetus. Juhtumipõhine toetus taastada ja suurendada vastavalt inflatsioonile seega taotlus kokku 12 mln eurot. Toetusfondi ja juhtumipõhiseid toetusi suurendada kõiki 2024. a vähemalt 2022. a inflatsiooni määras ja edasi samuti viimase teada oleva inflatsiooni määras. juhtumipõhist toetust KOV-idele 2022 ei eraldatud, Juhtumipõhise toetuse eraldamisel edaspidi arvestada ka liiklusohutuse parandamise eesmärgil eraldatava toetusega teeületuskohtade ohutumaks muutmiseks vastavalt liiklusohutusprogrammi 2016–2025 elluviimiskavale. Valitsusleppel kohaselt jätkab valitsusliit transpordi ja taristu valdkonnas kergliiklusteede rajamise toetamist. Edendatakse jalgratta kasutust läbi kergliiklus taristu arendamise. Toetatakse omavalitsusi jalgratta-strateegiate loomisel ja elluviimisel. Riik arendab üle Eesti kvaliteetset ühistranspordivõrku ning seisab kohalike inimeste reaalsetele vajadustele vastava ühistranspordi korralduse eest. Eesmärk on mõistlik, elanike vajadustele vastav transpordikorraldus, mis tagab transpordi teenuste kättesaadavuse ja piirkondlike erisustega arvestamise. Võrreldes eelmise VV tegevusprogrammiga, ei näe nähta ette kohalike teede hoiuks eraldatavate vahendite mahu suurendamist.	Töörühma ettepanek	
7.			Täiendada liiklusseadust lahendamaks invakaartide väärkasutamisega kaasnevaid probleeme Aasta taguse info kohaselt: Asjaomased muudatused on planeeritud liiklusseaduse ja sellega seonduvate seaduste muudatuspaketis, optimistliku stsenaariumi põhjal loodame, et jõuame selle ära menetleda 2022. aasta sügiseks. Kahjuks ei ole menetlusprotsess kuhugile jõudnud.
			Täiendada liiklusseadust suurendades omavalitsuste pädevust, et oleks võimalik teostada liiklusjärelvalvet. Liiklusseadus (<i>edaspidi: LS</i>) § 193 lg 1 sätestab, et liiklusjärelvalvet teostavad politseiametnikud, abipolitseinikud ja muud ametiisikud nendele seadusega antud pädevuse piires ning valla- või linnavalitsus <u>peatumise</u> ja parkimise nõuete üle kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil, kuid seaduseandja ei ole arvestanud, et

			peatumisinõude rikkumine kvalifitseerub LS § 242 (muu rikkumine) alla ning omavalitsusel selles osas menetluspädevus puudub. Teeme ettepaneku täiendada liiklusseaduses omavalitsuse pädevust selliselt, et oleks võimalik teostada liiklusjärelvalvet keelumärkide nõuete: sissesõidukeeld, kõnniteel sõitmise osas ning ühissõidukiraja lubamatu kasutamise puhul (LS § 37 lg 1 keeld), et mõjutada liiklusrikkujaid läbi hoiatustrahvide LS § 242 (muu rikkumine) järgi õiguskuulekamalt käituma. Eelpool nimetatud muudatuste tegemisel on vaja täiendada rikkumiste loetelu LS § 193 ning lisada pädevus sissesõidukeelu, kõnniteel sõitmise ning ühissõidukiraja lubamatu kasutamise menetlemise osas ning LS § 262, mis sätestab hoiatustrahvi määrad ning liiklusrikkumiste loetelu, mille puhul on võimalik rakendada kirjalikku hoiatamismenetlust.
			Täiendada liiklusseaduse § 21 lg 4 punktiga 9, millega keelatakse parkida avalikul teel sõidukeid, millel ei ole üle 6 kuu kehtivat tehnöülevaatust, liikluskindlustust, sõiduk on ajutiselt liiklusregistrist kustutatud või mis on keskkonnoahtlikud. Hetkel kehtiv liiklusseadus sõidukite hoiustamist avalikel teedel ei reguleeri, vaid sätestab piirangud sõiduki parkimiseks ja näeb ette alused, sh kohalikule omavalitsusele sõidukite teisaldamiseks. Sõiduki parkimis- ja peatumiskeelud peaksid välistama võimaluse sõidukite hoidmiseks kohtades, kus see on keelatud, kuid tänasel päeval sellest ei piisa.

Ruumi, elamumajanduse ja maa valdkond

Nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Toetus kohalikele omavalitsustele munitsipaalhoonete energiatõhususe suurendamiseks, sh lasteaedade nõuetele vastavaks viimiseks aastaks 2030 Lasteaedade investeeringu vajadus ca 80 mln eurot aastas ja seda regulaarselt kuni 2030 aastani.) Järjest süvenevas energiakriisis on oluline toetada kohalikke omavalitsusi hoonete energiatõhususe parandamisel, et pikemas perspektiivis vähendada omavalitsuste kulutusi energiale ning täita ka riiklikest nõuetest tulenevaid eesmärgi. Siinkohal on oluline silmas pidada, et omavalitsused on oluliselt vähendanud investeeringute mahtu, et toime tulla jooksvate kulude katmisega. Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestati 2011. aastal koolieelse lasteasutuse tervisekaitse nõuded, millele peavad kõik lasteaiad, kellel on kehtiv koolitusluba 1. jaanuari 2010. a seisuga, vastama hiljemalt 1. septembriks 2030. Näitena on sellega seoses on ainuüksi Tallinna linnal vajadus rekonstrueerida veel hinnanguliselt 80 lasteaeda. Selle teostamine järgneva 8 aasta jooksul eeldab, et uuenduse läbib vähemalt 10 lasteaeda aastas. Erinevatest kriisidest ja üldisest majandusolukorrast tulenevalt on samas aga investeerimisvõimekus oluliselt vähenenud, mis tähendab, et 2030. aastaks seatud eesmärgi täitmine ei ole võimalik. Üle riigi on tervikuna uuendada vaja ligi 230 alusharidus asutust. Ühe 12-rühmalise lasteaia investeeringu kogumaksumus on ca 10 miljonit eurot. (Näiteks Tallinna linnas oleks vaja rekonstrueerida vähemalt 10-13 lasteaeda aastas. Viimastel aastatel on eelarvelisi vahendeid olnud 5 lasteaia rekonstrueerimiseks aastas. 2030 aasta kursil püsimiseks oleks vajalik täiendav rahastus)	Tallinna LV	Toetus kohalikele omavalitsustele munitsipaalhoonete energiatõhususe suurendamiseks, sh lasteaedade nõuetele vastavaks viimiseks aastaks 2030 Lasteaedade investeeringu vajadus ca 80 mln eurot aastas ja seda regulaarselt kuni 2030 aastani.) Järjest süvenevas energiakriisis on oluline toetada kohalikke omavalitsusi hoonete energiatõhususe parandamisel, et pikemas perspektiivis vähendada omavalitsuste kulutusi energiale ning täita ka riiklikest nõuetest tulenevaid eesmärgi. Siinkohal on oluline silmas pidada, et omavalitsused on oluliselt vähendanud investeeringute mahtu, et toime tulla jooksvate kulude katmisega. Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestati 2011. aastal koolieelse lasteasutuse tervisekaitse nõuded, millele peavad kõik lasteaiad, kellel on kehtiv koolitusluba 1. jaanuari 2010. a seisuga, vastama hiljemalt 1. septembriks 2030. Näitena on sellega seoses on ainuüksi Tallinna linnal vajadus rekonstrueerida veel hinnanguliselt 80 lasteaeda. Selle teostamine järgneva 8 aasta jooksul eeldab, et uuenduse läbib vähemalt 10 lasteaeda aastas. Erinevatest kriisidest ja üldisest majandusolukorrast tulenevalt on samas aga investeerimisvõimekus oluliselt vähenenud, mis tähendab, et 2030. aastaks seatud eesmärgi täitmine ei ole võimalik. Üle riigi on tervikuna uuendada vaja ligi 230 alusharidus asutust. Ühe 12-rühmalise lasteaia investeeringu kogumaksumus on ca 10 miljonit eurot. (Näiteks Tallinna linnas oleks vaja rekonstrueerida vähemalt 10-13 lasteaeda aastas. Viimastel aastatel on eelarvelisi vahendeid olnud 5 lasteaia rekonstrueerimiseks aastas. 2030 aasta kursil püsimiseks oleks vajalik täiendav rahastus)
2.	Eraldada kohalikele omavalitsustele vahendid eluasemeteenuse kättesaadavuse parandamiseks, arvestades summa määramisel elanike arvu/ toimetuleku toetuse saajate arvu kohalikus omavalitsuses, sh munitsipaal üürielamute meetme jätkamine 2023-2025.	Tallinna LV	Eraldada kohalikele omavalitsustele vahendid eluasemeteenuse kättesaadavuse parandamiseks, arvestades summa määramisel elanike arvu/ toimetuleku toetuse saajate arvu kohalikus omavalitsuses, sh munitsipaal üürielamute meetme jätkamine 2023-2025.

	Vajadus kokku vähemalt 85 mln eurot Hetkel ei ole maksumuse analüüsi tehtud, see tuleks koostada koostöös riigi Sotsiaalkindlustus ametiga. <u>Sotsiaalhoolekande seaduse §41 sätestab eluruumi tagamise (s.o. eluruumi kasutamise võimaluse kindlustamine</u> isikule, kes ei ole sotsiaalmajanduslikust olukorrast tulenevalt võimeline enda ja oma perekonna vajadustele vastavat eluruumi tagama) kui kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatava sotsiaalteenuse. Munitsipaal- ja sotsiaaleluruumide aina suurenev teenuse vajadus ületab kohalike omavalitsuste, eriti suuremate linnade võimalusi nõudlusele pakkumisega vastata. Üha kasvavad kinnisvara- ja üürihinnad muudavad eluaseme haavatavale sihtgrupile kättesaamatuks. <u>Lisaks on Ukraina sõja tulemusel Eestisse saabunud sõjapõgenikud, kellele ei ole tänaste ressursside juures võimalik eluasemeteenust kvaliteetselt osutada.</u>		Vajadus kokku vähemalt 85 mln eurot Hetkel ei ole maksumuse analüüsi tehtud, see tuleks koostada koostöös riigi Sotsiaalkindlustus ametiga. <u>Sotsiaalhoolekande seaduse §41 sätestab eluruumi tagamise (s.o. eluruumi kasutamise võimaluse kindlustamine</u> isikule, kes ei ole sotsiaalmajanduslikust olukorrast tulenevalt võimeline enda ja oma perekonna vajadustele vastavat eluruumi tagama) kui kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatava sotsiaalteenuse. Munitsipaal- ja sotsiaaleluruumide aina suurenev teenuse vajadus ületab kohalike omavalitsuste, eriti suuremate linnade võimalusi nõudlusele pakkumisega vastata. Üha kasvavad kinnisvara- ja üürihinnad muudavad eluaseme haavatavale sihtgrupile kättesaamatuks. <u>Lisaks on Ukraina sõja tulemusel Eestisse saabunud sõjapõgenikud, kellele ei ole tänaste ressursside juures võimalik eluasemeteenust kvaliteetselt osutada.</u>
3.	Korterimajade kriisikindluse suurendamine. Raha vajadus ca 20 mln eurot aastas Korterimajades elab valdav osa Eesti elanikkonnast ning seega on kriiside nagu elektri- ja veevarustuse katkemine nende osas kõige suurema negatiivse mõjuga. Selleks, et suurendada korteriühistute hakkama saamist keerulistes olukordades on vajalik toetada korterimajade tehnosüsteemide renoveerimist, tagamaks vajadusel ka nende autonoomne toimimine. Hoonetes paiknevate soojasõlmede, veesurve tõstmispumpade ning keldrite ja trepikodade valgustuse toimimise tagamiseks on vajalik alternatiivsete elektritoiteallikate planeerimine, mis tähendab ka osalist hoonete elektrisüsteemide ümberehitamist. Viimase aasta arengud maailmas on näidanud, et ühiskonna autonoomsust on vaja tõsta igal tasandil. Omavalitsuste hinnangute kohaselt maksaks ainuüksi ühe tüüp 5-korruselise nelja trepikojaga korterelamu viimine autonoomsele generaatoritoitele miinimumtasemel (<i>st toimivad elutähtsad teenused – vee ja kütteringlus, koridoride valgustus, laadimispunkt, kuid korterites valgust ega voolu ei ole</i>) ca 30 000-40 000 eurot maja kohta. Et meetmel oleks mõju, peab selle kasutamine olema laialdane. Toetust vajavate projektide arv on üle 1000 korterimaja.	Tallinna LV	Korterimajade kriisikindluse suurendamine. Raha vajadus ca 20 mln eurot aastas Korterimajades elab valdav osa Eesti elanikkonnast ning seega on kriiside nagu elektri- ja veevarustuse katkemine nende osas kõige suurema negatiivse mõjuga. Selleks, et suurendada korteriühistute hakkama saamist keerulistes olukordades on vajalik toetada korterimajade tehnosüsteemide renoveerimist, tagamaks vajadusel ka nende autonoomne toimimine. Hoonetes paiknevate soojasõlmede, veesurve tõstmispumpade ning keldrite ja trepikodade valgustuse toimimise tagamiseks on vajalik alternatiivsete elektritoiteallikate planeerimine, mis tähendab ka osalist hoonete elektrisüsteemide ümberehitamist. Viimase aasta arengud maailmas on näidanud, et ühiskonna autonoomsust on vaja tõsta igal tasandil. Omavalitsuste hinnangute kohaselt maksaks ainuüksi ühe tüüp 5-korruselise nelja trepikojaga korterelamu viimine autonoomsele generaatoritoitele miinimumtasemel (<i>st toimivad elutähtsad teenused – vee ja kütteringlus, koridoride valgustus, laadimispunkt, kuid korterites valgust ega voolu ei ole</i>) ca 30 000-40 000 eurot maja kohta. Et meetmel oleks mõju, peab selle kasutamine olema laialdane. Toetust vajavate projektide arv on üle 1000 korterimaja.

4.	Kaasata omavalitsuste esindajaid nii uue ehituseadustiku kui ka planeerimisseaduse muutmise aruteludesse ning viia läbi ehtisregistri (EHR) täiustamine hõlbustamiseks suuremahuliste projektdokumentatsioonide menetlust, sh: arendada välja EHRis eskiiside, muudatusprojektide ja riikliku järelevalve menetluste osa; oluliselt tõhustada/ kiirendada käivitunud EHRi lubade menetlemise rakenduse töökindlamaks ja kasutajasõbralikumaks muutmist. Tänavate ja teede osas on linn huvitatud eelkõige linnale ületulevate teede ja tänavate, sh tänavavalgustus ja sademeveekanaliseerimine, ehitusprojektidele EHR-is ehitus- ja kasutuslubade menetlemisest. EHR-i kaudu ei saa enam menetleda kasutusteatisi. Ehitusseadustiku alusel asutatud EHRi kasutamisel on praktikas ilmnenud mitmed kitsaskohad, mida oleks vaja üle vaadata/kohendada. EHR ei vasta suuremahuliste ehitusprojektide menetlusnõuete vajadustele, mistõttu on projektide menetlemine oluliselt viibinud võrreldes 2015. aastaga. Probleeme valmistab suurte andmemahutuste üleslaadimine. Vajadus on EHR-i laadida dwg faile ja jagada ametite siseselt ülesandeid. Tähtaja märkimisel arvestada tööpäevadega, mitte nädalapäevadega. Õigusaktid näevad ette riikliku järelevalve andmete olemasolu EHRis, kuid täna seda võimalust ei ole. Ehitusseadustiku alusel teevad järelevalvet nii KOVid kui ka mitmed riigiasutused, kuid info objekti teise asutuse järelevalves oleku kohta puudub. EHRi töökindluse ja kasutajasõbralikkuse (õigemini nende puudumise) taga seisab hetkel suur hulk tööjõudlust.	Jätkuvalt töörühmas ühiselt heakskiidetud ettepanek Tallinna LV ettepanek 2021	Kaasata omavalitsuste esindajaid nii uue ehituseadustiku kui ka planeerimisseaduse muutmise aruteludesse ning viia läbi ehtisregistri (EHR) täiustamine hõlbustamiseks suuremahuliste projektdokumentatsioonide menetlust, sh: arendada välja EHRis eskiiside, muudatusprojektide ja riikliku järelevalve menetluste osa; oluliselt tõhustada/ kiirendada käivitunud EHRi lubade menetlemise rakenduse töökindlamaks ja kasutajasõbralikumaks muutmist. Tänavate ja teede osas on linn huvitatud eelkõige linnale ületulevate teede ja tänavate, sh tänavavalgustus ja sademeveekanaliseerimine, ehitusprojektidele EHR-is ehitus- ja kasutuslubade menetlemisest. EHR-i kaudu ei saa enam menetleda kasutusteatisi. Ehitusseadustiku alusel asutatud EHRi kasutamisel on praktikas ilmnenud mitmed kitsaskohad, mida oleks vaja üle vaadata/kohendada. EHR ei vasta suuremahuliste ehitusprojektide menetlusnõuete vajadustele, mistõttu on projektide menetlemine oluliselt viibinud võrreldes 2015. aastaga. Probleeme valmistab suurte andmemahutuste üleslaadimine. Vajadus on EHR-i laadida dwg faile ja jagada ametite siseselt ülesandeid. Tähtaja märkimisel arvestada tööpäevadega, mitte nädalapäevadega. Õigusaktid näevad ette riikliku järelevalve andmete olemasolu EHRis, kuid täna seda võimalust ei ole. Ehitusseadustiku alusel teevad järelevalvet nii KOVid kui ka mitmed riigiasutused, kuid info objekti teise asutuse järelevalves oleku kohta puudub. EHRi töökindluse ja kasutajasõbralikkuse (õigemini nende puudumise) taga seisab hetkel suur hulk tööjõudlust.
5.	Jätkata läbirääkimisi selleks, et luua KOV ülesannete täitmiseks ja arenguks vajalike maade eraomanikelt omandamise kulude kompensatsiooni-mehhanismid. Ettepanekus märgitud kompensatsioonimehhanism on vajalik omavalitsuse ülesannete täitmiseks. Eelkõige planeerimisseaduse § 131 kohaselt on sätestatud KOV kohustus tagada detailplaneeringukohased avalikuks kasutamiseks ette nähtud tee ja sellega seonduvate rajatiste,	Varasem ettepanek 2021 mida töörühm toetas	

	haljastuse, välisvalgustuse ning muude tehnorajatiste rajamine. Maareformi käigus riigi omandisse jäetavad maatükid paisatakse tsiviilkäibes arvestamata KOV kohustusi seondult avalikuks kasutuseks määratud maa tagami-sega. Reformi läbiviimisel riigi poolt arvestamata jäetud KOV arengu-vajadused on loonud olukorra, kus KOV-il on vajalik omandada avalikuks kasutamiseks maad eraomanikelt. Mõistlik kompenseerimismehhanism on riigi poolt tulu saamise eesmärgil võõrandatavalt maalt laekunud rahast osa eraldada KOV-idele. KAHOS jõustumine ei ole lahendanud KOV ülesannete täitmiseks ja arenguks vajalike maade eraomanikelt omandamise kulude kompenseerimist		
6.	Võõrandada KOV-dele riigi maareservist tasuta maad, mis KOVide taotluste kohaselt on vajalikud arenguks, sh ettevõtluse ning tootmise ja liikluskeskonna arendamiseks. Riigi ja KOVide arendamiseks tuleb luua ka soodsat ruumilist ettevõtlus-, tootmis- ja liikluskeskonda, sealhulgas soodustada tööstusparkide ja KOV siseste liiklussõlmede rajamist. See eeldab selleks sobivate maatüksuste olemasolu ja kui KOV-il neid maatüksusi ei ole, siis taotlemist riigi maareservist. KOVide seisukohast on oluline, et käsitletud teemad võetakse arutusele ja riigi pädevad asutused esitaksid oma põhjendatud seisukohad ning pakuksid vajadusel toimivad lahendused probleemile. Siiani ei ole vastu võetud õigusakti, mis võimaldaks KOV-del võõrandada tasuta maad ettevõtluse ning tootmise ja liikluskeskonna arendamiseks.	Töörühma arutlust tulenev ettepanek aastast 2021	
7.	Munitsipaal üürielanute meede väljatöötamine/jätkamine Näha riigi eelarves ette kuni 81 mln eurot, uute energiatõhusate munitsipaal kortermajade ehitamiseks või värskendada munitsipaal kortermaju. Ühtlasi näha ette, et toetusmeede muutub iga-aastaseks Üürimajade vähesus on maapiirkondades probleemiks. Tuginedes Ehituse pikale vaatele, töötada välja pikemaajaline analüüs üürielanute rajamise mõjust erineva tasandi tõmbekeskuste majandus- ja elukeskkonnale.	Töörühma arutlust tulenev ettepanek 2022	
8.	InfraBIM normdokumendi väljatöötamine (projekteerimine, ehitamine, haldamine). Varasem praktika on näidanud, et digitaliseeritud lahenduste kasutuselevõtt on oluliselt lihtsustanud informatsiooni loomise ja jagamise võimalusi ning muutumas ehitussektori tööprotsesse üle maailma. Eesti ehitussektori võimalus on läbi digitaalsete lahenduste kasutuselevõtu tõsta kohaliku turu teenuste kvaliteeti, tulemuslikkust ning luua atraktiivne keskkond tulevastele tööandjatele ja töötajatele. Uute tehnoloogiatega kohanemine ja modernsete tootmetoodikatega harjumine on vältimatu suurendamiseks Eestis nii teede- kui	Töörühma ettepanek toetudes Tallinna ettepanek aastast 2021	

	tsiviilehitussektori jätkusuutlikku arengut kohalikul ja rahvusvahelisel turul. On oluline, et ehitussektoril oleks normdokument digitaalse ehitusinfo rakendamiseks, mis võimaldab ehitise elutsükli vältel protsessis kõigil osapooltel - arhitektil, konstruktoril, eriosade projekteerijatel, arendajal, ehitajal, omanikul, kasutajal, haldajal jne integreerida ühte mudelisse omale vajalik informatsioon ning kontrollida olemasolevat teavet.		
--	--	--	--

Keskkonna valdkond

Nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Kehtestada võrdsed tingimused vooluveekogude ja maaparandussüsteemide korrastamise ja hooldamise finantseerimiseks tiheasustusaladel. Esialgse analüüsi maksumus suurusjärgus ~ 20 000 eurot Omaavalitsuste piire ületavate vooluveekogude hoolduseks puudub terviklik finantseerimislahendus. Vooluveekogude seisundi parendamiseks on võimalik toetust taotleda Keskkonnainvesteeringute Keskusest. Maaparandusseaduse mõistes maaparandussüsteeme linna territooriumil ei ole. Linnade territooriumitel asuvad kraavid on rajatised, millede hoolduseks maaparandussüsteemide hoolduseks mõeldud toetused ei laiene. Linna territooriumil on vajalik liigvee ärajuhtimine merre, mis on ainuvõimalik maaparandussüsteeme kasutades. Seetõttu peab linn õigeks linna territooriumil maaparandussüsteemide kasutamist ning nende hoolduseks ja korrastamiseks samade finantseerimislahenduste kehtestamist.	Tallinna LV	
2.	Erosiooni mõjude leevendamine omaavalitsustele		Erosiooni mõjude leevendamine omaavalitsustele

	Tallinna linna näitel Kakumäe poolsaare kaldakindlustuste rajamine, esialgne hinnanguline maksumus sõltuvalt ehitustehnoloogiast suurusjärgus ~ 30-50 mln eurot. Seoses kliimamuutustega esineb jäätumist omavalitsustega külgnevatel lahtedel harva, mistõttu rannikualad on väga mõjutatud sügis- ja talveperioodi tormide ja veetaseme tõusuga kaasnevast rannikualade erosioonist. Tallinna kõige mõjutatuim Kakumäe poolsaar asub eramaadel, munitsipaalmaal ja reformimata riigimaal. Kuna erosioon on Kakumäe poolsaarel ulatuslik ja kiirenev, liikudes tempoga 1-2 meetrit aastas ning maaomanikud on mõjutatud ranniku taandumisega seotud probleemidest, siis on vajalik linna ja riigi koostöö antud probleemi lahendamisel ranniku kindlustamisel	Tallinna LV	Tallinna linna näitel Kakumäe poolsaare kaldakindlustuste rajamine, esialgne hinnanguline maksumus sõltuvalt ehitustehnoloogiast suurusjärgus ~ 30-50 mln eurot. Seoses kliimamuutustega esineb jäätumist omavalitsustega külgnevatel lahtedel harva, mistõttu rannikualad on väga mõjutatud sügis- ja talveperioodi tormide ja veetaseme tõusuga kaasnevast rannikualade erosioonist. Tallinna kõige mõjutatuim Kakumäe poolsaar asub eramaadel, munitsipaalmaal ja reformimata riigimaal. Kuna erosioon on Kakumäe poolsaarel ulatuslik ja kiirenev, liikudes tempoga 1-2 meetrit aastas ning maaomanikud on mõjutatud ranniku taandumisega seotud probleemidest, siis on vajalik linna ja riigi koostöö antud probleemi lahendamisel ranniku kindlustamisel
3.	Arvestades asutuste riiklikku tähtsust on hädavajalik riigipoolne suurem toetus, et tagada asutuste areng. Kadrioru parki, Tallinna Loomaaeda ja Tallinna ning Tartu Botaanikaaeda ei külasta pelgalt tallinlased. Tallinna objektid: üle 38,6 mln euro Tallinna Loomaaed on ainuke omataoline tegelik loomaaed Eestis ning seega olemuselt rahvuslik. Loomaaeda külastab Tallinna elanike kõrval märkimisväärne osa inimesi mujalt Eestist saades osa loomaaia poolt pakutavast sõltumata elukohast. Seetõttu on kallutatud (ning paraku ka mitteküllaldane) loomaaia finantseerimine ainult Tallinna vahenditest. See pärsib loomaaia terviklikku toimimist. Loomaaia põhilisteks ajalooliselt üle maailma väljakujunenud neljaks omavahel tugevalt läbipõimunud põhifunktsiooniks on haridus, loodushoid, teaduslikud rakenduslikud uuringud ja hariv puhkus. Arvestades tänapäevast tempokalt hoogu saavat inimtekkelist keskkonnakriisi tema erinevates omavahel läbipõimunud ilmingutes (kliima soojenemine, loodusliku mitmekesisuse kiirenev häving, plastireostus, mulla kadu jne) muutub järjest kriitilisemaks just eelpool loetletud funktsioonide tulemuslik ühiskondamine selleks, et säilitada meie elukeskkonda, täita seatud riiklike eesmärgid ning rahvusvahelisi kohustusi. Loomaaed on selles osas juba tõestanud oma võimekust sisult rahvusliku institutsioonina. Loodushoid ja uuringud pole seaduse järgi kohaliku omavalitsuse funktsioonid, vaid pigem riigi ülesanne, mida on raske täita vaid Tallinna rahastusega.	Tallinna LV	

	Samuti on Tallinna Botaanikaai (TBA) puhul esmatähtis loodusharidus ning selle kõrval liigikaitse – tegelemine nii Eesti kui rahvusvaheliselt ohustatud taimeliikidega ning uuringute läbiviimine, sealjuures kindlasti mitte ainult linna, vaid kogu riigi jaoks. Pirita jõeoru maastikukaitseala, kus TBA paikneb, on riiklik kaitseala, mille õppetaristu ja taimekooslused on kogu Eesti elanikkonna harimiseks ning vajavad sellest tulenevalt riigi toetust. Kadrioru, sh parki kui Eesti esindusparki külastavad kõik riigi külalised kui Vabariigi presidendi residentsi. Aastas külastab Kadrioru parki üle 4,5 miljoni külalise nii Eestist kui välismaalt, mistõttu on riigipoolne toetamine pargi arenguks hädavajalik. Oluline on riigipoolne toetamine ka Tallinna kalmistutel olevate arhitektuurimälestiste säilitamiseks. Investeeringute tegemisel antud objektidesse on vajalik lisada linnapoolsele panusele teatud protsent riigieelarvest eraldatavaid vahendeid.		
4.	Täiendada looduskaitseaduse 7. peatükki volitusnormiga, mis annab kohalikule omavalitsusüksusele õiguse ja pädevuse kehtestada kasvukohatüüpide, väärtusliku taimestiku ja kaitsealuste liikide kasvukohtade väljaselgitamiseks haljastuse inventeerimise korra Tallinna linna ettepanekul sätestaks haljastuse inventeerimise kord haljastuse hindamise metoodika, inventuuri tegijate kvalifikatsiooni ja inventeerimise tulemuste vormistamise nõuded ning kinnistuomaniku kohustuse enne kavandatavat ehitustegevust nõuetekohaselt haljastus inventeerida. Ettepanek on põhjendatud asjaoluga, et kohalikul omavalitsusel on kohustus planeerida elurikkust säilitavat ja suurendavat, kaitsealuseid liike kaitsvat haljastust ja tagada ohutut ja keskkonnasäästlikku ehitustegevust. Kohustused tulenevad nii erinevatest rahvusvahelistest kokkulepetest, looduskaitseaduse § 48 lg 4, planeerimiseaduse § 126 lg 1 p-dest 8 ja 14, ehitusseadustiku §-dest 8 ja 9 jms õigusaktidest, kuid seadusandja ei ole andnud kohalikule omavalitsusüksusele nende kohustuste täitmiseks sõnaselget volitust. Euroopa Liit on seadnud EL elurikkuse strateegia aastani 2030 eesmärgiks looduse kaitsmise ja taastamise. Strateegia punktis 2.2.8 Linnaruumi ja linnalähedaste piirkondade haljastamine kirjeldatakse linna roheluse kasulikust ja tõdetakse, et linnastumisega kaasneb linnadest haljastuse vähenemine. Seetõttu soovib strateegia loimida ökosüsteemide ja haljastusega tegelemine linna planeerimisse ja projekteerimisse. Eestis on koostamisel Keskkonnavaldkonna arengukava, mis kirjeldab olemasolevat olukorda ja seab tulevikuks eesmärgi. Kuigi jõupingutusi on tehtud elurikkuse säilitamiseks, ei ole see andnud loodetud tulemusi. Seetõttu	Tallinna LV	

	on seatud elurikkust ja maastike puudutavaks tegevussuunaks aastani 2030 edendada elurikkuse kaitset kõigil tasanditel ja integreerida elurikkuse hoid kõikidesse sektoritesse. Kohalikud omavalitsused tegelevad igapäevaselt oma territooriumil vajalike haljastuse hooldustööde organiseerimise ja planeerimise või ehitustegevuse suunamisega ning mõjutavad seeläbi otseselt elurikkust. Teadlike otsuste tegemiseks on vajalik eelnevalt inventeerida maastik ja üksikelemendid. Haljastuse inventeerimise tulemusena on võimalik suunata ehitiste ja rajatiste asukohta eesmärgiga säilitada loodusväärtusi ning vajadusel näha ette projekteerimisel erilahendusi, mis aitaksid säilitada haljastuse kasvutingimusi, samuti kindlaks määrata ehitustegevuses haljastuse säilimiseks vajalikke kaitsemeetmeid. Arvesse võttes, et kohaliku omavalitsusel on kohustus säilitada ja suurendada elurikkust, sh suurendada haljastatud ala osakaalu ja parandada kvaliteeti, taastada linna ökosüsteemi ja peatada nende kadumine, on kohalikule omavalitsusele vaja anda selle kohustus täitmiseks õigus kehtestada haljastuse inventeerimise kord, mis võimaldab kinnistuomanikult enne kavandatavat ehitustegevust nõuda haljastuse inventuuri tegemist, mille eesmärgiks on selgitada välja väärtuslikud puud, põõsad, kasvukohatüübid ja võõrliigid alal, mida ehitustööd võivad otseselt või kaudselt mõjutada.		
5.	Veterinaarseaduse § 32 Koera, kassi ja valgetuhkru identifitseerimine ning nende kohta arvestuse pidamine lõige 1 sätestab: Koera, kassi ja valgetuhkru pidaja korraldab oma looma identifitseerimise. Muuta Veterinaarseaduse § 32 lg 1, sätestades, et loomaomanikul peab olema kohustus tagada oma koduloomade identifitseerimine. Identifitseerimiseks vajalikud vahendid väljastatakse loomapidaja kulul. Loomapidaja on kohustatud pidama peetavate loomade kohta arvestust ning registreerima nad riiklikus registris käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud korras. Veterinaarseaduse § 32 lg 4 kohaselt korraldab koerte ja vajaduse korral teiste lemmikloomade kohta arvestuse pidamist kohalik omavalitsus. Vastav kohustus tuleb panna riigile mitte kohalikule omavalitsusele. Lua üleriiklik veebipõhine lemmikloomade register, mida haldaks riik ja kehtestada lemmiklooma omanikule kohustus mikroipimiseks ning üleriigilisse registrisse kasside-koerte kandmiseks. Riik on juba 2004. aastal investeerinud 30 000 krooni (üks kolmandik registri arenduse maksumusest)	Tallinna LV	

	üle-eestilise lemmikloomade registri (www.llr.ee) infosüsteemi väljatöötamisse. LLR register töötab endiselt, seda kasutab lisaks Tallinna linnale veel 47 omavalitsust üle Eesti. LLR-i registrile on Tallinn juurde arendanud ka varjupaigaliidese, mõlemad andmebaasid kasutavad sama kiibinumbri otsingut ja omaniku andmete otsingut. See on oluliselt lihtsustanud nii Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti, Tallinna Munitsipaalpolitsei Ameti kui ka varjupaigateenuseid pakkuvate mittetulundusühingute tööd. Seega ei ole otstarbekas uut infosüsteemi hankida, vaid jätkata olemasoleva ja toimiva infosüsteemi kasutamist. Antud hetkel on Eestis loomakaitsjate hinnangul ligi 100 erinevat lemmikloomaregistrit. Kolm suuremat on üle-eestilised: LLR lemmikloomaregister (registri hoolduse ja majutusteenused maksavad kinni kohalikud omavalitsused, loomaomanikule on looma registreerimine kui haldustoiming tasuta), väikeloomaarstide register (MTÜ Eesti Väikeloomaarstide Seltsi omandisse kuuluv register, kuhu loomade kandmise maksavad kinni loomaomanikud) ja Kennelliidu register (MTÜ Eesti Kennelliidu omandisse kuuluv register, mis on vaid tõutunnistusega koertele loodud andmekogu, kuhu ei kanta teistest liikidest loomi ega tõutunnistusega koeri). Lisaks on kohalikel omavalitsustel ja loomakliinikutel piirkonniti väiksemamahulised registrid, millest osade andmed on kirjutatud üksnes paber kandjale. Koerte ja kasside kiibistamine ning registrisse kandmine tuleb Eestis muuta kohustuslikuks ja luua tuleb üks üle-eestiline register, mis annaks adekvaateset informatsiooni viivitusteta, et loom saaks esimesel võimalusel tagastatud omanikule. Antud küsimus tuleb lahendada riigi tasandil, sest registreid on palju, segadus seetõttu suur ja erinevate registrite haldajad omavahelisest koostööst huvitatud ei ole. Üleriigilise registri loomise tulemusena muutuks kohalike omavalitsuste tegevus tulemuslikumaks ja kulud väheneksid ning langeks kadunud ja hukkunud lemmikloomade arv.		
6.	Lisada Veterinaarseadusesse punkt, mis käsitleb ennetava vaktsineerimise kohustust. Antud hetkel oleme olukorras, kus loomade ennetavat vaktsineerimist, sh kasside ja koerte marutaudi vastu vaktsineerimist ei reguleeri ükski seadus. Sellest tulenevalt ei ole võimalik ka kohalikul omavalitsusel põhjendada, miks oma territooriumil nõutakse loomade vaktsineerimist ja miks varjupaigas seda		

	tehakse omaniku kulul, kui hulkuma sattunud loom tagastatakse ja ta on vaktsineerimata. Tulenevalt praeguse aja olukorrast, kus meile satub loomi Ukrainast, kus marutaudi levik on laiaulatuslik, on antud kohustus väga oluline. Samuti tuuakse aasta-aastalt enam loomi riiki Venemaalt, kus on samuti marutaud äärmiselt kõrge levikuga. Sellest tulenevalt on nii marutaudi, kui loomakatku ennetav vaktsineerimine ainuvõimalik viis ennetamiseks antud haiguste levikut ka meie riigis.	Tallinna LV	
7.	Looduskaitseaduse (LKS) §-ga 4 on antud kohalikele omavalitsustele võimalus võtta kaitse alla kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid (edaspidi KKLO). Kuigi KKLO territooriumil kehtib piiranguvööndi kaitsekord (LKS § 44), puudub maamaksuseaduse (MaaMS) § 4 lg-s 2 toodud nimekirjas KKLO kui maa, millelt makstakse maamaksu 50 protsenti maamaksumäärast. MaaMS § 4 lg 2 viitab LKS §-le 31, kus aga räägitakse piiranguvööndist kaitsealal LKS § 4 lg 1 p 1 kontekstis, mitte aga KKLO-dest LKS § 4 lg 1 p 6 kontekstis. Tegemist on kahetsusväärse lüngaga, kuna see võib tuua kaasa KKLO territooriumil asuvate kinnistute omanike õiguste intensiivsema riive, kuigi kaitsekord on samaväärne riiklikult kaitstava loodusobjekti territooriumil paikneva piiranguvööndi kaitsekorraga. Seadusemuudatuse eesmärk on kohelda võrdselt maaomanikke, kelle kinnistutele kohaldub piiranguvööndi kaitsekord olenemata sellest, kas tegemist on riiklikult või kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstava loodusobjektiga. Euroopa Liit on seadnud EL elurikkuse strateegia aastani 2030 eesmärgiks looduse kaitsmise ja taastamise. Strateegia punktis 2.2.8 Linnaruumi ja linnalähedaste piirkondade haljastamine kirjeldatakse linna roheluse kasulikust ja tõdetakse, et linnastumisega kaasneb linnadest haljastuse vähenemine. Seetõttu soovib strateegia loomida ökosüsteemide ja haljastusega tegelemine linna planeerimisse ja projekteerimisse. Lisaks langeb strateegiaga lähiaastatel linnadele kohustus koostada ja ellu viia linnade rohestamiskavasid. Eestis on koostamisel Keskkonnavaldkonna arengukava, kus on seatud elurikkust ja maastike puudutavaks tegevussuunaks aastani 2030 edendada elurikkuse kaitset kõigil tasanditel ja integreerida elurikkuse hoid kõikidesse sektoritesse. Arvesse võttes, et kohaliku omavalitsusel on kohustus säilitada ja suurendada elurikkust, suurendada haljastatud ala osakaalu, taastada linna ökosüsteemi ja peatada nende kadumine ning kohalikule omavalitsusele on selleks kõige	Tallinna LV	

	antud võimalus luua ka kohaliku tasandi kaitsealasid, peavad leevendusmeetmed (nt maamaksusoodustus) olema kehtestatud samadel alustel kui riiklikult kaitstavatel loodusobjektidel.		
8.	Ühiskonna eri gruppides teadlikkuse kasvatamine (alates lasteaiast kuni vanemaealisteni) ja sellesse ressursi panustamine saavutamaks süsteemset tulemust Jäätmehoolduse ja ringmajanduse edendamiseks on oluline teha süsteemset teavitustööd kogu riigis. Vaja on keskkonnahariduslikke õppeprogramme erinevatele vanuserühmadele, reklaame, kampaaniaid, mis toetaksid jäätmetekke vältimise, vähendamise ja jäätmete liigiti kogumise alast teavitust. Ning edendaksid korduskasutust.	Tallinna LV	
9.	Mahtu nõudvate jäätmete taaskasutuse toetamine (näit. tekstiilijäätmed), mille tulemusena tekib ka motivatsioon neid koguda Jäätmehoolduse ja ringmajanduse edendamiseks on oluline teha süsteemset teavitustööd kogu riigis. Vaja on keskkonnahariduslikke õppeprogramme erinevatele vanuserühmadele, reklaame, kampaaniaid, mis toetaksid jäätmetekke vältimise, vähendamise ja jäätmete liigiti kogumise alast teavitust. Ning edendaksid korduskasutust. Jäätmeseadus § 31 lg 3 ja § 136¹⁴ kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus korraldama tekstiilijäätmete liigiti kogumise hiljemalt 01.01.2025. Mitmed omavalitsused on tekstiilijäätmete kogumise juba täna korraldanud, kuid tekstiilijäätmete ringlussevõtuks või taaskasutuseks puuduvad käitlusvõimalused. Vaja on riikliku poliitikat ja toetusmeetmeid käitlusvõimekuse tekkimiseks.	Tallinna LV	Mahtu nõudvate jäätmete taaskasutuse toetamine (näit. tekstiilijäätmed), mille tulemusena tekib ka motivatsioon neid koguda Jäätmehoolduse ja ringmajanduse edendamiseks on oluline teha süsteemset teavitustööd kogu riigis. Vaja on keskkonnahariduslikke õppeprogramme erinevatele vanuserühmadele, reklaame, kampaaniaid, mis toetaksid jäätmetekke vältimise, vähendamise ja jäätmete liigiti kogumise alast teavitust. Ning edendaksid korduskasutust. Jäätmeseadus § 31 lg 3 ja § 136¹⁴ kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus korraldama tekstiilijäätmete liigiti kogumise hiljemalt 01.01.2025. Mitmed omavalitsused on tekstiilijäätmete kogumise juba täna korraldanud, kuid tekstiilijäätmete ringlussevõtuks või taaskasutuseks puuduvad käitlusvõimalused. Vaja on riikliku poliitikat ja toetusmeetmeid käitlusvõimekuse tekkimiseks.
10.	Ringmajanduskeskustesse tekkiva ettevõtluse toetamine soodustamaks ringmajanduskeskuste kiiret arengut Jäätmejaamade ümberkujundamine ringmajanduskeskusteks, kus lisaks tavapärasele jäätmejaamale hakkavad ringmajas tegutsema erinevad parandus- ja remonditöökojad, korduskasutuseruumid kasutuskõlblike asjade kogumiseks ning õppeklassid. Oluline on luua riiklikult võimekus ringmajanduskeskuste juures tegutsevate ettevõtete toetamiseks. Toetus saaks realiseeruda läbi toetusmeetmete ja õigusloome. Seadusandlus on praegu väga jäätmekeskne.	Tallinna LV	Ringmajanduskeskustesse tekkiva ettevõtluse toetamine soodustamaks ringmajanduskeskuste kiiret arengut Jäätmejaamade ümberkujundamine ringmajanduskeskusteks, kus lisaks tavapärasele jäätmejaamale hakkavad ringmajas tegutsema erinevad parandus- ja remonditöökojad, korduskasutuseruumid kasutuskõlblike asjade kogumiseks ning õppeklassid. Oluline on luua riiklikult võimekus ringmajanduskeskuste juures tegutsevate ettevõtete toetamiseks. Toetus saaks realiseeruda läbi toetusmeetmete ja õigusloome. Seadusandlus on praegu väga jäätmekeskne.

11.	KeM peaks panustama biosfääri programmiala tegevuskulude katmise, see ei saa vaid valla/valdade huvi ja kohustus olla. Keskkonnaminister on vastanud taotlusele positiivselt. Suurusjärg kulude mõttes on kuni 100.000 EUR (2 inimese palgakulu ja majanduskulud) Lääne-Eesti saarte regionaalne teema. Keskkonnaministeeriumilt on saarvallad küsinud toetust, et taastada biosfääri programmiala (BPA) töökohad. Omaavalitsused on valmis samuti panustama, aga mitte nii, et võtavad panuse enda kanda. BPA on osa UNESCO maailmapärandist, mis peaks olema mitte omaavalitsuse, vaid riiklik huvi.	Hiiumaa VV	
12.	Vajalik oleks meede eutrofeeruvate pinnaveekogude seisundi parandamiseks ja ÜVK lahenduste toetamiseks. Vajalik oleks riigipoolne sihtfinantseering (toetusmeede) ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni puudumise probleemide lahendamiseks piirkondades kus on tiheasustus ja toimub selle tõttu pinnaveekogude saastumine. Väikese eelarvemahuga vallad neid investeringuid teostada, eriti arvestades praegust keerulist majanduslikku olukorda.	Mustvee VV	
13.	Näha ette toetused kliimaeesmärkide täitmiseks EL kliimaeesmärgi kohaselt tuleb aastaks 2030 vähendada emissioone 55% võrreldes 1990. aastaga ja saavutada kliimanetraalsus aastaks 2050. Euroopa Komisjoni hinnangul läheb rohelisele energiale üleminekuks vaja 520-575 miljardit eurot aastas. KOV-idele on suureks kuluks ka energiatõhususe saavutamiseks vajalik hoonete renoveerimine – EL eesmärkide kohaselt peavad alates 2030. a kõik uued hooned olema nullemissiooniga ning olemasolevad hooned muudetud nullemissiooniga hooneteks aastaks 2050. Tänu ökosüsteemi teenustele toob iga looduse taastamiseks kulutatud euro tagasi 8–38 eurot. Looduse taastamisest saadav kasu on hinnanguliselt ligikaudu 1 860 miljardit eurot.⁹ Kuna kasu avaldub eelkõige riiklikul tasandil, on mõistlik, et KOV-ide tehtavad väljaminekud kompenseeritakse põhiosas riigieelarvest.	Tartu LV	Näha ette toetused kliimaeesmärkide täitmiseks EL kliimaeesmärgi kohaselt tuleb aastaks 2030 vähendada emissioone 55% võrreldes 1990. aastaga ja saavutada kliimanetraalsus aastaks 2050. Euroopa Komisjoni hinnangul läheb rohelisele energiale üleminekuks vaja 520-575 miljardit eurot aastas. KOV-idele on suureks kuluks ka energiatõhususe saavutamiseks vajalik hoonete renoveerimine – EL eesmärkide kohaselt peavad alates 2030. a kõik uued hooned olema nullemissiooniga ning olemasolevad hooned muudetud nullemissiooniga hooneteks aastaks 2050. Tänu ökosüsteemi teenustele toob iga looduse taastamiseks kulutatud euro tagasi 8–38 eurot. Looduse taastamisest saadav kasu on hinnanguliselt ligikaudu 1 860 miljardit eurot.¹⁰ Kuna kasu avaldub eelkõige riiklikul tasandil, on mõistlik, et KOV-ide tehtavad väljaminekud kompenseeritakse põhiosas riigieelarvest.

⁹ [Looduse taastamise määrus.](#)

¹⁰ [Looduse taastamise määrus.](#)

14.	Vajalik on seadusemuudatus, et merereostuse tõrjel ei oleks KOV-il kohustust merereostuse likvideerimisega ise toime tulla, vaid Päästeamet juhiks seda tegevust algusest peale. Päästeametil on pädevust merereostusega tegelemiseks märksa enam. 2022 aasta kevadine Hiiumaa-Vormsi-Läänemaa näide tõestas, et KOVid üksi jäävad hätta ning ei majanduslikult ega sisuliselt ei ole mõistlik, et iga KOV püüab end selles osas kompetentseks viia. Päästeamet peaks olema algusest peale tegevusi juhtimas, sh alates igasugusest reostusest. Otsingu- ja päästetöö, sealhulgas merereostuse avastamise ja likvideerimise kord Eesti merealal ning piiriveekogus [RT I, 11.09.2012, 3 - jõust. 14.09.2012]	Hiiumaa VV	
15.	Eestis tuleb luua võimalus omavalitsuskeskse jäätmeveo süsteemi rakendamiseks. Jäätmeseaduses tuleb sõnastada selge alus, et KOV-id võivad küsida korraldatud jäätmeveo teenuse osutamise eest tasu. Teeme ettepaneku täiendada jäätmeseadust § 65 lõikega 2, muutes järgnevat numeratsiooni, järgmiselt: „(2) Jäätmeveo võib korraldada selliselt, et jäätmeid vedava ettevõtja ainsaks kliendiks ja temale tasu maksjaks on kohaliku omavalitsuse üksus või selle üksuse volitatud mittetulundusühing. Sellisel juhul lasub jäätmevaldajate üle arvestuse pidamise ning nendega arveldamise kohustus kohaliku omavalitsuse üksusel või selle üksuse volitatud mittetulundusühingul.“	Tallinna LV Järva VV	Eestis tuleb luua võimalus omavalitsuskeskse jäätmeveo süsteemi rakendamiseks. Jäätmeseaduses tuleb sõnastada selge alus, et KOV-id võivad küsida korraldatud jäätmeveo teenuse osutamise eest tasu. Teeme ettepaneku täiendada jäätmeseadust § 65 lõikega 2, muutes järgnevat numeratsiooni, järgmiselt: „(2) Jäätmeveo võib korraldada selliselt, et jäätmeid vedava ettevõtja ainsaks kliendiks ja temale tasu maksjaks on kohaliku omavalitsuse üksus või selle üksuse volitatud mittetulundusühing. Sellisel juhul lasub jäätmevaldajate üle arvestuse pidamise ning nendega arveldamise kohustus kohaliku omavalitsuse üksusel või selle üksuse volitatud mittetulundusühingul.“
16.	KeM peaks juurutama ringmajanduse põhimõtteid riigihangete puhul taristuobjektide rajamisel. Oluliste keskkonnamõjude saavutamiseks tuleks rakendada ringmajanduse põhimõtteid ka suurte taristuobjektide rajamisel. Selleks mehhanismiks on keskkonnahoidlike riigihangete rakendamine taristuobjektide rajamisel. Seda praegu ei tehta, ainsaks kriteeriumiks riigihangetel on hind. Kõige odavam on ehitusmaterjale vedada lähedalt, mis tingib tohutu surve uute kaevanduste avamiseks eelkõige Harju- ja Raplamaal. Samas on Kirde-Eestis ladustatud hinnanguliselt 700-800 miljonit tonni kaevandusjäätmegi. Neid võiks mingis mahu kasutada suurte taristuobjektide rajamisel, selleks peaks läbi viima uuringud kaevandusjäätmegi ja komposti kasutatavuse kohta	Ajutine töörühm Kaevandamise Hea Tava lepingu sõlmimiseks (peamiselt Harjumaa vallad)	KeM peaks juurutama ringmajanduse põhimõtteid riigihangete puhul taristuobjektide rajamisel. Oluliste keskkonnamõjude saavutamiseks tuleks rakendada ringmajanduse põhimõtteid ka suurte taristuobjektide rajamisel. Selleks mehhanismiks on keskkonnahoidlike riigihangete rakendamine taristuobjektide rajamisel. Seda praegu ei tehta, ainsaks kriteeriumiks riigihangetel on hind. Kõige odavam on ehitusmaterjale vedada lähedalt, mis tingib tohutu surve uute kaevanduste avamiseks eelkõige Harju- ja Raplamaal. Samas on Kirde-Eestis ladustatud hinnanguliselt 700-800 miljonit tonni kaevandusjäätmegi. Neid võiks mingis mahu kasutada suurte taristuobjektide rajamisel, selleks peaks läbi viima

	taristuobjektide ehitamisel. Uued võimalused ehitusmaterjalide hankeks avab ka uue hüdroalvestusjaama rajamine Pakri poolsaarele , mis kujuneb graniit- ja gneisskillustiku maardlaks lähikümnenditel.		uuringud kaevandusjäätmete ja komposti kasutatavuse kohta taristuobjektide ehitamisel. Uued võimalused ehitusmaterjalide hankeks avab ka uue hüdroalvestusjaama rajamine Pakri poolsaarele , mis kujuneb graniit- ja gneisskillustiku maardlaks lähikümnenditel.
17.	Mahtu nõudvate jäätmete taaskasutuse toetamine (näit. tekstiilijäätmed), mille tulemusena tekib ka motivatsioon neid koguda. Jäätmeseadus § 31 lg 3 ja § 136 ¹⁴ kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus korraldama tekstiilijäätmete liigiti kogumise hiljemalt 01.01.2025. Mitmed omavalitsused on tekstiilijäätmete kogumise juba täna korraldanud, kuid tekstiilijäätmete ringlussevõtuks või taaskasutuseks puuduvad käitlusvõimalused. Vaja on riikliku poliitikat ja toetusmeetmeid käitlusvõimekuse tekkimiseks.	Tallinna LV	Mahtu nõudvate jäätmete taaskasutuse toetamine (näit. tekstiilijäätmed), mille tulemusena tekib ka motivatsioon neid koguda. Jäätmeseadus § 31 lg 3 ja § 136 ¹⁴ kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus korraldama tekstiilijäätmete liigiti kogumise hiljemalt 01.01.2025. Mitmed omavalitsused on tekstiilijäätmete kogumise juba täna korraldanud, kuid tekstiilijäätmete ringlussevõtuks või taaskasutuseks puuduvad käitlusvõimalused. Vaja on riikliku poliitikat ja toetusmeetmeid käitlusvõimekuse tekkimiseks.

IKT valdkonna

Nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Ei esitatud	KOV digipöörde kavas toodud projektide toetamine (asendab varasemat KOV IKT strateegiat). Digipöörde rahaline maht ca 5 mln eurot Digipöörete toetusmeetmes KOV keskkete digivaldkonna tegevuste ja ühiste infosüsteemide väljaarendamise toetamine.
2.	Ei esitatud	Omavalitsuste portaali nn starditoetus või tootejuhtimise toetus. Portaali käivitamise esimesel aastal ei pruugi kasutatavate KOVide hulk olla piisav portaali haldus- ja juhtimiskulude katmiseks. Seega on vajadus lisaks KOVi makstavale igakuisele teenustasule portaali kasutamise eest leida vajadus täiendav rahastus.
3.	Ei esitatud	IKT Kompetentsikeskuse rahastamine 2024. a konkreetsete tegevuste osas.

	Jätkata IKT Kompetentsikeskuse toetamist kõiki omavalitsusi hõlmavate infosüsteemide/tegevuste puhul (nt Anna Teada halduskulu, sündmusteenuste koordineerimine)
--	--

Lõimumise valdkonna

Nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Rändekriisis riigipoolne kiirem ja operatiivsem tugi KOVidele - taastades pearaha alusel KOVide toetamise sarnaselt nagu see toimis 2016. aastast Euroopa rändekriisi lahendamisel (ümberasustamine ja ümberpaigutamise skeem). Juhul kui pearaha rahv.kaitse saaja kohta oleks 1 500 eurot, siis tänavuse aasta näitel oleks riigile kogukulu 91 mln €, mis tuleneb kokku praegusest 2022. aasta 61 100 rahvusvahelise kaitse saajast, kes on tänavu Eestisse tulnud. (Seisuga 30.01.2023 on oma elukoha registreerinud 30 553 inimest). Tavapärastel aastatel on Eestis rahvusvahelise kaitse saajaid suurusjärgus maksimaalselt 100 inimest. Ettepanek on, et pearaha oleks kehtestatud ühekordse maksena nt 1 500 € rahvusvahelise kaitse saaja kohta ja KOVile ilma aruandluskohustusest. Senine riigipoolne KOVide toetamise süsteem massilise rändekriisi näitel on olnud halduskulukas ja bürokraatlik. Samal ajal, kui põgenike esmane majutus, toidlustus, meditsiinile abi, tõlketeenus kuni KOVi püsivasse elukohta elama asumisel on riigi ülesanne, on sellele järgnevad tegevused ja	Tallinna LV	Rändekriisis riigipoolne kiirem ja operatiivsem tugi KOVidele - taastades pearaha alusel KOVide toetamise sarnaselt nagu see toimis 2016. aastast Euroopa rändekriisi lahendamisel (ümberasustamine ja ümberpaigutamise skeem). Juhul kui pearaha rahv.kaitse saaja kohta oleks 1 500 eurot, siis tänavuse aasta näitel oleks riigile kogukulu 91 mln €, mis tuleneb kokku praegusest 2022. aasta 61 100 rahvusvahelise kaitse saajast, kes on tänavu Eestisse tulnud. (Seisuga 30.01.2023 on oma elukoha registreerinud 30 553 inimest). Tavapärastel aastatel on Eestis rahvusvahelise kaitse saajaid suurusjärgus maksimaalselt 100 inimest. Ettepanek on, et pearaha oleks kehtestatud ühekordse maksena nt 1 500 € rahvusvahelise kaitse saaja kohta ja KOVile ilma aruandluskohustusest. Senine riigipoolne KOVide toetamise süsteem massilise rändekriisi näitel on olnud halduskulukas ja bürokraatlik. Samal ajal, kui põgenike esmane majutus, toidlustus, meditsiinile abi, tõlketeenus kuni KOVi püsivasse elukohta elama asumisel on riigi ülesanne, on sellele järgnevad tegevused ja inimeste toetamine

inimeste toetamine kohandamisel ja integreerumisel KOV vastutus – ei ole otstarbekas loendada inimeste nõustamiste arvu, perekondade arvu, elukohtade aadresse, erinevat abi saanud isikute arvu (toiduabi, esmatarbed jms), nii nagu on tulnud viimased 8 kuud teha, vaid on vajalik pigem kehtestada kulude hüvitamine KOVidele põgenike pearaha alusel. Riigipoolne kiire abi rändekriisis on oluline, kuna riigipoolsed teenused on eelduseks, et ka KOV saaks omapoolset abi kriisis kiirelt ja kvaliteetselt pakkuda – oluline on vajalikud meetmed jõustada nii kiiresti kui võimalik kuna praegu Ukraina sõja vaates seisame silmitsi teise sõjapõgenike sissetände lainega, mis võib kujuneda samasse suurusjärku kui 2022 kevadel. Oluline on, et riiklikul tasandil KOVile üle antavate ülesannete puhul peab olema eelnevalt riigi poolt kvaliteetne baas ülesannete täitmiseks (STARis üüritoetus, tõlketeenus) ning ei ole mõeldav olukorra kordumine, kus peale lepingu sõlmimist ühepoolset ja ilma teavitamata muudetakse lepingu tingimusi. Pearaha süsteem vähendaks tänase hägusa rahastamise/toetamise kõrval KOVide administratiivset ja halduskoormust arvestuse pidamisel ning erinevate aruandluste esitamise ja kalkulatsioonide tegemisel, ning annaks võimaluse KOVidel operatiivselt arendada ja lahendada erinevaid vajaminevaid ressursse ja teenuseid rahvusvahelise kaitse saajatele. Tallinna linnal on täna olemas rändekriisiga toimetulemiseks koolitatud valdkonna spetsialistid, kes kaitset saanud inimeste igakülgse nõustamise asemel peavad suures osas oma tööajast tegema selle kõrvalt aja ja ressursimahukat administratiivset tööd, et riigile anda statistikat ja aruandlust tekkinud kulude ja vajaduste kohta. Samas, kui see aruandlus kõigele lisaks ei saa olla ka täielik, seega pearaha lahendaks probleemi kõigi jaoks sh vähendaks ka keskvalitsuse enda halduskoormust olulisel määral. *2016. aastal oli pearaha sätestatud põgeniku kohta, mitte pere peale ja olenemata vanusest ning summa oli 3 000 € ühekordse maksena. KOVidel oli õigus neid vahendeid kasutada kõikvõimalike kohanemist toetavateks tegevusteks ja ei olnud mõeldud konkreetsele põgenikule väljamaksmiseks.	kohandamisel ja integreerumisel KOV vastutus – ei ole otstarbekas loendada inimeste nõustamiste arvu, perekondade arvu, elukohtade aadresse, erinevat abi saanud isikute arvu (toiduabi, esmatarbed jms), nii nagu on tulnud viimased 8 kuud teha, vaid on vajalik pigem kehtestada kulude hüvitamine KOVidele põgenike pearaha alusel. Riigipoolne kiire abi rändekriisis on oluline, kuna riigipoolsed teenused on eelduseks, et ka KOV saaks omapoolset abi kriisis kiirelt ja kvaliteetselt pakkuda – oluline on vajalikud meetmed jõustada nii kiiresti kui võimalik kuna praegu Ukraina sõja vaates seisame silmitsi teise sõjapõgenike sissetände lainega, mis võib kujuneda samasse suurusjärku kui 2022 kevadel. Oluline on, et riiklikul tasandil KOVile üle antavate ülesannete puhul peab olema eelnevalt riigi poolt kvaliteetne baas ülesannete täitmiseks (STARis üüritoetus, tõlketeenus) ning ei ole mõeldav olukorra kordumine, kus peale lepingu sõlmimist ühepoolset ja ilma teavitamata muudetakse lepingu tingimusi. Pearaha süsteem vähendaks tänase hägusa rahastamise/toetamise kõrval KOVide administratiivset ja halduskoormust arvestuse pidamisel ning erinevate aruandluste esitamise ja kalkulatsioonide tegemisel, ning annaks võimaluse KOVidel operatiivselt arendada ja lahendada erinevaid vajaminevaid ressursse ja teenuseid rahvusvahelise kaitse saajatele. Tallinna linnal on täna olemas rändekriisiga toimetulemiseks koolitatud valdkonna spetsialistid, kes kaitset saanud inimeste igakülgse nõustamise asemel peavad suures osas oma tööajast tegema selle kõrvalt aja ja ressursimahukat administratiivset tööd, et riigile anda statistikat ja aruandlust tekkinud kulude ja vajaduste kohta. Samas, kui see aruandlus kõigele lisaks ei saa olla ka täielik, seega pearaha lahendaks probleemi kõigi jaoks sh vähendaks ka keskvalitsuse enda halduskoormust olulisel määral. *2016. aastal oli pearaha sätestatud põgeniku kohta, mitte pere peale ja olenemata vanusest ning summa oli 3 000 € ühekordse maksena. KOVidel oli õigus neid vahendeid kasutada kõikvõimalike kohanemist toetavateks tegevusteks ja ei olnud mõeldud konkreetsele põgenikule väljamaksmiseks.
---	--

Kultuuri- ja spordi valdkond

Nr	Liikmete poolt töörühmale esitatud ettepanek	Ettepaneku esitaja	Töörühma poolt juhatusele esitatud ettepanek
1.	Eraldada vahendeid kohalike omavalitsusüksuste (KOVide) omanduses olevate kuid üleriigiliste funktsioonidega kultuuriobjektide arendamiseks. 50/50 finantseerimise põhimõte riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel. Tallinna Linnateatri ehituse kallinemine. Arvestades ehitusturul toimuvat hinnatõusu palub Tallinna linn jätkata riigil Tallinna Linnateatri ehituse kaasfinantseerimist, et ehitus ei jääks pooleli. Tallinna Linnateatri IX kvartali ehituse ja sisustuse kogumaksumus on tänase seisuga 32 398 000 eurot , millest 50% 16 199 000 eurot. Riik rahastab lepinguliselt täna 12 599 880 euroga, seega pooleks rahastamisel kallinemine hinnanguliselt 3 599 120 eurot. Pärnu Kunstihoone. Ettepanek on tõsta 2024.a prioriteetseks objektiks Pärnu Kunstihoone. Regionaalse tasakaalu saavutamiseks ja Eesti kultuurielu terviklikuks arenguks on oluline kultuuriinvesteeringute toomine ka Pärnusse kui Eestimaa ühte olulisse keskusesse ja turismi sihtpunkti. Pärnu Kunstihoone hakkab ühendama erinevaid kultuurivaldkondi, põlvkondi ja tõhustama nii linnadevahelist kui piirideülest koostööd. Pärnu linnal on projekt koostatud. Hinnanguline maksumus ca 10 mln eurot.	Ettepanek on esitatud enne 2020. aastat. Igal aastal töörühma poolt heaks kiidetud. Sel aastal esitasid objektid Tallinn ja Pärnu. Töörühm arutas ettepanekut 25.01.2023 toimunud koosolekul ning kiitis heaks.	Eraldada vahendeid kohalike omavalitsusüksuste (KOVide) omanduses olevate kuid üleriigiliste funktsioonidega kultuuriobjektide arendamiseks. 50/50 finantseerimise põhimõte riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel. Tallinna Linnateatri ehituse kallinemine. Arvestades ehitusturul toimuvat hinnatõusu palub Tallinna linn jätkata riigil Tallinna Linnateatri ehituse kaasfinantseerimist, et ehitus ei jääks pooleli. Tallinna Linnateatri IX kvartali ehituse ja sisustuse kogumaksumus on tänase seisuga 32 398 000 eurot , millest 50% 16 199 000 eurot. Riik rahastab lepinguliselt täna 12 599 880 euroga, seega pooleks rahastamisel kallinemine hinnanguliselt 3 599 120 eurot. Pärnu Kunstihoone. Ettepanek on tõsta 2024.a prioriteetseks objektiks Pärnu Kunstihoone. Regionaalse tasakaalu saavutamiseks ja Eesti kultuurielu terviklikuks arenguks on oluline kultuuriinvesteeringute toomine ka Pärnusse kui Eestimaa ühte olulisse keskusesse ja turismi sihtpunkti. Pärnu Kunstihoone hakkab ühendama erinevaid kultuurivaldkondi, põlvkondi ja tõhustama nii linnadevahelist kui piirideülest koostööd. Pärnu linnal on projekt koostatud. Hinnanguline maksumus ca 10 mln eurot.
2.	Toetada investeeringute tegemist üleriigilise tähtsusega spordirajatiste renoveerimisel ja ehitamisel põhimõttel, et investeeringu maht jaguneks pooleks riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse vahel. 50/50 finantseerimise põhimõte riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel. Kadrioru Staadioni näol on tegemist üleriikliku tähtsusega, rahvusvahelise potentsiaaliga ja mitmekülgset lisaväärtust loova, kuid tugevalt amortiseerunud ja kiiremas korras rekonstrueerimist vajava objektiga. Selliste üleriigilise tähtsusega spordirajatiste renoveerimisel ja ehitamisel tuleks lähtuda põhimõttest, et investeeringu maht jaguneks	Ettepanek on esitatud enne 2020. aastat. Igal aastal töörühma poolt kinnitatud. Sel aastal esitas objekti Tallinn. Töörühm arutas ettepanekut 25.01.2023 toimunud koosolekul ning kiitis heaks.	Toetada investeeringute tegemist üleriigilise tähtsusega spordirajatiste renoveerimisel ja ehitamisel põhimõttel, et investeeringu maht jaguneks pooleks riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse vahel. 50/50 finantseerimise põhimõte riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel. Kadrioru Staadioni näol on tegemist üleriikliku tähtsusega, rahvusvahelise potentsiaaliga ja mitmekülgset lisaväärtust loova, kuid tugevalt amortiseerunud ja kiiremas korras rekonstrueerimist vajava objektiga. Selliste üleriigilise tähtsusega spordirajatiste renoveerimisel ja ehitamisel tuleks lähtuda põhimõttest, et investeeringu maht jaguneks riigi ja kohaliku

	riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse vahel pooleks. Kadrioru Staadioni renoveerimise kogumaksumus 20 173 000 eurot.		omavalitsuse üksuse vahel pooleks. Kadrioru Staadioni renoveerimise kogumaksumus 20 173 000 eurot.
3.	Tagada riigipoolne järjepidev tegevustoetus KOVidele laulu- ja tantsupeotraditsiooni säilimise ja jätkusuutlikkuse osas. Laulu- ja tantsupeo kollektiivide juhendajate palgatoetus 2,9 mln eurot. Eraldada täiendavad vahendid KOVidele rahvarõivaste soetamise toetuseks (nt luua võimalus KOVidele toetuse taotlemiseks). Autentsete rahvarõiva komplektide soetamine kollektiividele on osalejate jaoks kulukas tegevus. Laulu- ja tantsupeo juhendajate väärtustamise kampaania korraldamine eesmärgiga tuua noori senisest enam selle ameti juurde. Probleem on selles, et noored ei vali õppimiseks dirigendi, rahvatantsu ja pilliõppe juhendaja ametit, kuna selle ametiga käib kaasas suur ebakindlus. Olukorras, kus riik on astunud suure sammu juhendajate palkade tasumisel ja seadustamisel oleks hea mõelda, kuidas neid erialasid populariseerida.	Töörühma ettepanek. 25.01.2023 koosolekul kiideti heaks.	Tagada riigipoolne järjepidev tegevustoetus KOVidele laulu- ja tantsupeotraditsiooni säilimise ja jätkusuutlikkuse osas. Laulu- ja tantsupeo kollektiivide juhendajate palgatoetus 2,9 mln eurot. Eraldada täiendavad vahendid KOVidele rahvarõivaste soetamise toetuseks (nt luua võimalus KOVidele toetuse taotlemiseks). Autentsete rahvarõiva komplektide soetamine kollektiividele on osalejate jaoks kulukas tegevus. Laulu- ja tantsupeo juhendajate väärtustamise kampaania korraldamine eesmärgiga tuua noori senisest enam selle ameti juurde. Probleem on selles, et noored ei vali õppimiseks dirigendi, rahvatantsu ja pilliõppe juhendaja ametit, kuna selle ametiga käib kaasas suur ebakindlus. Olukorras, kus riik on astunud suure sammu juhendajate palkade tasumisel ja seadustamisel oleks hea mõelda, kuidas neid erialasid populariseerida.
4.	Suurendada vahendeid rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks ja raamatukogusüsteemi arendamiseks, samuti toetuse eraldamist teavikute transpordiks. Rahvaraamatukogu seadus on muutmisel. 2023. aastal on raamatukogude teavikute toetus 2,5 mln eurot. Leida rahalised vahendid toetuse suurendamiseks. Võimalik maksumus vajab täiendavaid läbirääkimisi ministeeriumiga Transpordikulud teavikute transpordiks on senini KOVidele katmata. Tänaused eraldised rahvaraamatukogudele on jäänud samasse suurusjärku eelmiste aastate tasemega, need ei ole piisavad valdkonna jätkusuutlikuks rahastamiseks. Samas on teavikute hinnatase märkimisväärselt tõusnud ning suurenenud on ka elanike ootused uute raamatukogu poolt pakutavate lisateenuste järele. Vajalik on Kultuuriministri määruse „Rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate kulude jaotamise kord“ põhimõtete muutmine. Praegu teavikute toetuse arvutamisel Tallinna rahvaraamatukogudele mõeldud teavikute toetuse määra korrumine	Töörühma ettepanek. Määruse muutmise ettepaneku esitas Tallinn. Töörühm kiitis 25.01.2023 mõlemad ettepanekud heaks.	Suurendada vahendeid rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks ja raamatukogusüsteemi arendamiseks, samuti toetuse eraldamist teavikute transpordiks. Rahvaraamatukogu seadus on muutmisel. 2023. aastal on raamatukogude teavikute toetus 2,5 mln eurot. Leida rahalised vahendid toetuse suurendamiseks. Võimalik maksumus vajab täiendavaid läbirääkimisi ministeeriumiga Transpordikulud teavikute transpordiks on senini KOVidele katmata. Tänaused eraldised rahvaraamatukogudele on jäänud samasse suurusjärku eelmiste aastate tasemega, need ei ole piisavad valdkonna jätkusuutlikuks rahastamiseks. Samas on teavikute hinnatase märkimisväärselt tõusnud ning suurenenud on ka elanike ootused uute raamatukogu poolt pakutavate lisateenuste järele. Vajalik on Kultuuriministri määruse „Rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate kulude jaotamise kord“ põhimõtete muutmine. Praegu teavikute toetuse arvutamisel Tallinna rahvaraamatukogudele mõeldud teavikute toetuse määra korrumine koefitsiendiga 0,6 on ebaõiglane. Näiteks Tallinna linna kõrval asuvate Harjumaa valdade (Viimsi, Saue, Saku jt) toetust

	koefitsiendiga 0,6 on ebaõiglane. Näiteks Tallinna linna kõrval asuvate Harjumaa valdade (Viimsi, Saue, Saku jt) toetust ei korrutata koefitsiendiga. Teavikute soetuse toetust arvestatakse elaniku kohta, seega määrab regulatsioon Tallinnas ja Tartus elavale lapsele väiksema toetuse kui Harjumaal elavale lapsele. Arvestamata jääb, et Tallinn on mitmekeelne linn ning Tallinna Keskraamatukogul erinevalt Harjumaa valdade raamatukogudest on kohustus tagada mitmekeelne kogu. Määruses toodud selgitus „muude raamatukogude suur osakaal Tallinna ja Tartu teeninduspiirkonnas“ on lihtsustatud ja pealiskaudne. Rahvaraamatukogu ja teadusraamatukogu kogude komplekteerimise põhimõtted on väga erinevad, kuna nende raamatukogude sihtrühmad on erinevad. Samuti on eri raamatukogutüüpidel omad komplekteerimispõhimõtted, mille eesmärk on vältida dubleerimist meie suhteliselt väikeses riigis. Võimalik muutus ei eelda praeguse toetuse kogusumma ümberjagamist ehk väiksematelt omavalitsustelt äravõtmist vaid lisaraha, et taanduks Tallinnale ebavõrdselt seatud koefitsient.		ei korrutata koefitsiendiga. Teavikute soetuse toetust arvestatakse elaniku kohta, seega määrab regulatsioon Tallinnas ja Tartus elavale lapsele väiksema toetuse kui Harjumaal elavale lapsele. Arvestamata jääb, et Tallinn on mitmekeelne linn ning Tallinna Keskraamatukogul erinevalt Harjumaa valdade raamatukogudest on kohustus tagada mitmekeelne kogu. Määruses toodud selgitus „muude raamatukogude suur osakaal Tallinna ja Tartu teeninduspiirkonnas“ on lihtsustatud ja pealiskaudne. Rahvaraamatukogu ja teadusraamatukogu kogude komplekteerimise põhimõtted on väga erinevad, kuna nende raamatukogude sihtrühmad on erinevad. Samuti on eri raamatukogutüüpidel omad komplekteerimispõhimõtted, mille eesmärk on vältida dubleerimist meie suhteliselt väikeses riigis. Võimalik muutus ei eelda praeguse toetuse kogusumma ümberjagamist ehk väiksematelt omavalitsustelt äravõtmist vaid lisaraha, et taanduks Tallinnale ebavõrdselt seatud koefitsient.
5.	Liikumisaktiivsuse edendamiseks luua toetusfond, mille eesmärgiks on kooli ja lasteaedade keskkonna kujundamine liikuma kutsuvaks. Spordivaldkonnas on oluline suurenda liikumist koolidesse ja ka lasteaedadesse. Laste vähene liikumine on üks suuremaid probleeme. Samas aitab liikumise soodustamine kaasa nutisõltuvuse vähendamisele, mis on saamaks oluliseks vaimse tervise probleemiks. Seda probleemi on võimalik lahendada spordi- ja haridusvaldkonna koostöös.	Elmise koosseisu Elva valla esindaja esitatud ettepanek. 25.01.2023 toimunud koosolekul toetas töörühm ettepaneku jätkamist.	Liikumisaktiivsuse edendamiseks luua toetusfond, mille eesmärgiks on kooli ja lasteaedade keskkonna kujundamine liikuma kutsuvaks. Spordivaldkonnas on oluline suurenda liikumist koolidesse ja ka lasteaedadesse. Laste vähene liikumine on üks suuremaid probleeme. Samas aitab liikumise soodustamine kaasa nutisõltuvuse vähendamisele, mis on saamaks oluliseks vaimse tervise probleemiks. Seda probleemi on võimalik lahendada spordi- ja haridusvaldkonna koostöös.
6.	Viia 5. kutsetasemega treenerite palk Eesti keskmisele tasemele. riigi poolt kehtestatud treeneripalga toetust. Vähemalt 12,3 mln eurot	Tallinna linna esindaja tegi 25.01.2023 koosolekul ettepanek taaskord esitada. Töörühm toetas.	Viia 5. kutsetasemega treenerite palk Eesti keskmisele tasemele. riigi poolt kehtestatud treeneripalga toetust. Vähemalt 12,3 mln eurot
7.	Suunata vahendeid treeneri- ja juhendajakoolituse programmide välja töötamise eesmärgiga tõsta laste ja noortega töötavate juhendajate teadlikkust erivajadustega lastega töötamisel ning ka laste abivajaduse märkamisel laiemalt.	Töörühma ettepanek. Esitatud elmise koosseisu poolt. 25.01.2023 toimunud koosolekul toetati.	Suunata vahendeid treeneri- ja juhendajakoolituse programmide välja töötamise eesmärgiga tõsta laste ja noortega töötavate juhendajate teadlikkust erivajadustega lastega töötamisel ning ka laste abivajaduse märkamisel laiemalt.

	Täna on keerukad lapsed ja noored ka treeningutes ja huviringides, kuid treeneritel ja juhendajatel on vähene ettevalmistus nende lastega tegelemisele (erinevate diagnooside eripärad ja käitumissoovitused).		Täna on keerukad lapsed ja noored ka treeningutes ja huviringides, kuid treeneritel ja juhendajatel on vähene ettevalmistus nende lastega tegelemisele (erinevate diagnooside eripärad ja käitumissoovitused).
8.	Jätkata Kultuurirantsa programmiga, mille kaudu saab iga õpilane käia igal õppeaastal kontserdil, teatrietendusel, kunstinäitusel, kinoseansil ja muuseumitunnis. 53 eurot põhikooliõpilase kohta, kokku ca 7 mln eurot.	Elmise koosseisu poolt esitatud. 25.01.2023 töörühm toetas ettepanekut.	Jätkata Kultuurirantsa programmiga, mille kaudu saab iga õpilane käia igal õppeaastal kontserdil, teatrietendusel, kunstinäitusel, kinoseansil ja muuseumitunnis. 53 eurot põhikooliõpilase kohta, kokku ca 7 mln eurot.
9.	Suurendada vahendeid muinsuskaitseobjektide toetuseks. Muinsuskaitse all olevate kultuuriväärtuste säilimine peab olema kõrgendatud riikliku tähelepanu all. Eraldatud vahendid ei kata tegelikke vajadusi. Tekkinud on olukord, kus ühelt poolt on riik objektide kaitse alla võtmisega deklareerinud, et nende säilimine on riiklik huvi, samas kõik kohustused objektide säilimise tagamiseks on pandud omanikule.	Ettepanek on varasema töörühma koosseisu poolt esitatud. Oluline, et rahastus suureneks.	Suurendada vahendeid muinsuskaitseobjektide toetuseks. Muinsuskaitse all olevate kultuuriväärtuste säilimine peab olema kõrgendatud riikliku tähelepanu all. Eraldatud vahendid ei kata tegelikke vajadusi. Tekkinud on olukord, kus ühelt poolt on riik objektide kaitse alla võtmisega deklareerinud, et nende säilimine on riiklik huvi, samas kõik kohustused objektide säilimise tagamiseks on pandud omanikule.